

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
11/2013
23. marec 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SÚ DVOJJAZYČNÉ TABULE SKÚŠKA TRPEZLIVOSTI? Strana 4.

SAMOSPRÁVY SPÔSOBUJÚ ŠKODY MOTORISTOM Strana 5.

PREZIDENTSKÝ KRONIKÁR AJ O SLOVENSKOM ŠTÁTE Strana 6.

BRATISLAVSKÝ VEĽKÝ PIATOK UKÁZAL TÚŽBU PO SLOBODE Strana 8.

OSLAVA ČLOVEKA A SLOVENSKEJ ROZPRÁVKY Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Nedá sa vylúčiť, že sú také krajiny, ktorých národné futbalové mužstvo hrá na majstrovstvách sveta a pritom doma nemá poriadny národný futbalový štadión – utešujú sa (tieto krajiny), že majú aspoň národnú galériu, národné divadlo a národné múzeum.

Nie je isté, či v ich národnom divadle sa herci a či herečky (naozajstní národní umelci a národné umelkyne) na javisku vyvracajú a iba keď sa rozídu do rôznych kanálov, televízni diváci ich zbližša spoznajú. A čo sa týka národnej galérie, v niektorých krajinách možno sa nájde aj taká, v ktorej kurátori/kurátorky nainštalujú výstavu plnú krvi...

Bolo by však treba starostlivo preskúmať, či sa vo svete nájde krajina, v ktorej pred národné múzeum na podstavec dajú sochu cudzokrajnej šelmy a potom na jej miesto postavia sochu zahraničného politika. Nedá sa vylúčiť, že na námestiach rúcať sochy národných buditeľov a, prípadne, namiesto nich stavať sochy cudzích vladárov/vladárok patrí k folklórnym zvyklostiam, podobným ako je stavanie májov na našich dedinách. No predsa len – postaviť pred národné divadlo sochu národného hrdinu, vedca a generála európskeho formátu a dať mu montérky leteckého mechanika je čosi výnimočné a ťažko vysvetliteľné konanie, aj keby sme v takejto maškaráde videli výsledok karnevalizácie moderného sveta...

Sú aj iné – a chvályhodnejšie zvyky. V nejednej krajine bolo a je zvykom pomenovať na počesť mimoriadnej osobnosti celonárodného významu letisko. A za príkladmi nemusíme chodiť ďaleko.

Existuje však, s pravdepodobnosťou blížiacou sa k istote, iba jedna jediná krajina na svete, v ktorej vo veľkosti figúrky z gašparkového divadla zhotovia sošku osobnosti – tej, po ktorej letisko pomenovali – a postavia ju do kúta odletovej haly tesne pred vchod do panského záchoda. Skrátka: niektoré krajiny sa vyznačujú rôznymi zvláštnosťami. Moje Slovensko je iné.

Ivan STADTRUCKER
Autor je spisovateľ a bývalý riaditeľ STV.

R - 2013012

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 11
9 770862 882007

Objavila sa silná morálna autorita pre celý dnešný globalizovaný svet

Prvý František v histórii otvára dvere cirkvi

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Voľba 266. pápeža rímskokatolíckej cirkvi, prvej hlavy cirkvi v dejinách z Južnej Ameriky, prvého Františka a prvého jezuitu, je dôležitou celosvetovou udalosťou nielen pre cirkev samotnú. Celý dnešný globalizovaný svet očakáva a potrebuje silnú morálnu autoritu. Tá prichádza práve teraz a z Ríma.

Potrebu silnej morálnej autority zdôrazňuje aj stanovisko slovenského ministerstva zahraničných vecí. Význam pre Slovensko osobitne spočíva v očakávaní odozvy na prezidentovo pozvanie pápežovi Františkovi. Ide o návštevu pri príležitosti 1 150. výročia príchodu svätého Konštantína a Metoda na slovenské územie. Pozvanie nás spája aj s podobným českým úsilím. Západní susedia chcú pápeža uvítať počas cyrilo-metodských slávností na Morave.

Nový pápež František po zvolení vedľa kardinálov.

■ NOVÝ PROGRAM

Veriacich oslovuje aj program nového pápeža: „Snažíme sa byť cirkvou, ktorá vychádza zo seba, ide k ľuďom, ktorí s ňou nemajú kontakt, nepoznajú ju alebo z nej odišli a je im ľahostajná, ak sa cirkev začne uzatvárať sama do seba, bude bezmocná.“ Voľba je symbolom zmeny ťažísk pôsobnosti cirkvi, hovorí o tom, že chudoba je hlavným problémom a skromnosť je prvoradá. Je to aj zmena voči predchodcovi, pretože kardináli sa „opravili“, zvolili tentoraz toho, kto bol v predchádzajúcej voľbe tesne druhý, a ten, koho vybrali, sa v polceste vzdal. Podľa kardinála J. Tomku už teraz sú zrejmé „náznaky veľkých vecí, netreba však očakávať nič výbušné“. Podľa neho však bude nový pápež slobodný. Podľa laických pozorovateľov hlavné slovo budú mať vo vatikánskych vrcholných úradoch umiernení tradicionalisti a konzervatívci. To sa týka aj prvoradej a nevyhnutnej reformy pápežskej kúrie, ako sa priamo vyjadril rakúsky kardinál. Pápežské úsilie bude smerovať k zbrataniu cirkví. Hneď prvý deň napísal pápež list rímskej židovskej obci.

■ PRÍPAD BEZÁK

Osobitné pre Slovensko je aj očakávanie silných impulzov pre obnovu cirkvi. A to vzhľadom tak na celkovú neutešenú demografiu, silný pokles počtu veriacich, ale aj veľký nárast sekularizmu. Osobitne neutíchol záujem o vnútrocirkevné rozhodnutia. Preto sa o. i. sústredí pozornosť na kongregáciu pre biskupov, jedného z najdôležitejších vatikánskych úradov, ktorú doteraz viedol kanadský kardinál Marc Ouellet, v tejto kongregácii sa riešil „prípad Bezák“. Pre Slovensko azda nový prístup Svätej stolice pomôže aj k úplnému otvoreniu vatikánskych archívov, najmä rokov 1939 – 1945, ale aj toho, ako cirkev pomáhala masívnemu exilu v povojnových časoch do Latinskej Ameriky, najmä do Argentíny, čo sa bezprostredne týka aj osudov najvýznamnejších predstaviteľov Matice slovenskej.

■ NOVÉ IMPULZY

Konferencia biskupov Slovenska (KBS) Jeho Svätosti, novému pápežovi, adresovala o. i. slová: „Vaša Svätosť, Cirkev na Slovensku s radosťou prijala správu o Vašom zvolení za najvyššieho pastiera Katolíckej cirkvi ... prosili sme, aby Duch Svätý vyvolil takého, ktorý bude pevnou rukou držať kormidlo Kristovej loďky na rozbúrených vlnách súčasného sveta.“ Aktuálne rozhodnutie KBS v takejto chvíli prijať zásadu o záväznej konzultácii kňazov s nadriadenými pred každým mediálnym vystúpením nemohlo prísť v nevhodnejšom čase. Odráža však ak nie nedôveru KBS, ale zdržanlivosť voči neprehľadnému svetu médií, čo mnohí s ňou zdieľajú.

■ REAKCIE SVETA

Cirkev nepochybne potrebuje nové impulzy a svet inovatívneho pápeža. Zmena v cirkvi sa stala súčasťou celosvetových očakávaní na zmenu. Generálny tajomník OSN Pan Ki-mun sa spolieha na „pápežovo múdre vedenie“. Vedúci predstavitelia Európskej únie vydali spoločné vyhlásenie v nádeji na pontifikát, ktorý sa ponesie v duchu propagovania základných hodnôt mieru, solidarity a ľudskej dôstojnosti. Z Moskvy adresoval prezident V. Putin a predstavitelia pravoslávnej cirkvi do Ríma „presvedčenie, že vzájomná spolupráca medzi Ruskom a Vatikánom sa bude naďalej úspešne rozvíjať na základe spoločných kresťanských hodnôt, ktoré nás zjednocujú“.

3 OTÁZKY PRE: Jozefa MIKLOŠKA, spoluorganizátora Sviečkovej manifestácie, poslanca NR SR

Komunistický Titanik narazil na cirkev

● Pripomíname si 25. výročie Sviečkovej manifestácie v Bratislave. Bolo vtedajšie vystúpenie veriacich aj súčasťou národno-emancipačného procesu?

Slovenská cirkevná provincia bola zriadená Pavlom VI. už 30. 12. 1977. Slovenskí veriaci chceli, aby hranice diecéz boli totožné s hranicou štátu. Tak v Prahe, ako aj v Bratislave KSČ a KSS nedovolili obsadiť biskupské stolce v Čechách a ani na Slovensku. Vtedajší totalitný systém bol ateistický. „Obrodný proces“ v 1968 odkryl nové možnosti vývoja, obsadenie Československa armádami piatich štátov surovo zastavilo tieto zmeny. Snaha o symetrickú federáciu Čechov a Slovákov skrachovala najmä pre obavy českej strany, ktorá sa bála tohto vývoja. Po roku 1968 všetko zaspalo. Normalizácia uviedla na 21 rokov Čechov a Slovákov do letargie, pasivity a strachu, mnohých aj do emigrácie. Všetko to nadlho utlmilo aj národné túžby Slovákov.

● Súvisela Sviečková manifestácia s týmto vývojom ?

Sviečková manifestácia modlitbou a nenásilím otvorila cestu k slobode, aj k cirkvi. Požiadavky tohto verejného modlitbového zhromaždenia, tichej manifestácie občanov, boli vymenovanie katolíckych biskupov pre uprázdnené diecézy na Slovensku, úplná náboženská sloboda a dodržiavanie občianskych práv v Československu. Odvážni veriaci zapálili svoje sviečky a modlili sa za zlepšenie našej situácie. Prvýkrát sa odhodlali bojovať za svoje práva aj mimo kostolov. Aj keď vodné delá sviečky zhasli, v srdciach ľudí svetlo slobody ďalej svietilo a v novembri 1989 sa rozhorelo do nežnej revolúcie.

● Demonštráciu však potlačili...

Pokojnú demonštráciu 25. marca 1988 brutálne potlačili policajti, eštebáci, milicionári a vojaci. Titanik nečakane narazil na „podzemnú cirkev“, čím sa začala nová etapa života veriacich a všetkých občanov Slovenska.

Zhováral sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Viac aj na strane 8.

Foto: kdh.sk

V SNN 12-13/2013 SI PREČÍTATE

- **Matica slovenská bude digitalizovať svoj rozsiahly a cenný 150-ročný archív**
- **Publicista Cyril Hromník: Slovenské Uhorsko v historickej perspektíve**
- **Pripomíname si 300. výročie narodenia slovenského zbojníka Juraja Jánošíka**

Politik etnickej maďarskej strany Most-Híd a neoľudácke nálepkovanie

R. Chmelovi je bližšia košeľa ako kabát

Peter JÁNOŠÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

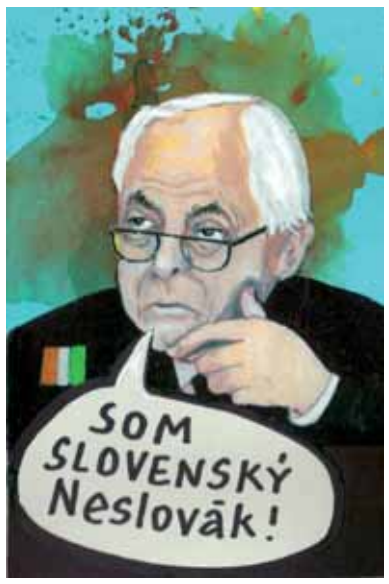
Bývalý podpredseda vlády pre ľudské práva a menšiny Rudolf Chmel vidí našu spoločnosť ako nacionalistickú a neoľudácku. Týmto pomenovaním sa rád ohániaľ aj tretí robotnícky prezident Antonín Novotný, ktorý Slovákov nemohol vystáť, až napokon bezohľadne urazil aj Maticu slovenskú (MS). O čosi podobné sa v súvislosti s touto národnou inštitúciou zrejme usiluje aj politik etnickej strany MOST - HÍD Rudolf Chmel.

V parlamente pôsobí ako predseda výboru pre ľudské práva a národnostné menšiny. Po návšteve premiéra R. Fica v Matici slovenskej sa totiž pokúsil na zasadnutí výboru prijať vyhlásenie, ktorým by poslanci vyjadrili znepokojenie nad vystúpením predsedu vlády Roberta Fica pri príležitosti 150. výročia Matice slovenskej. Jeho iniciatívu, podľa TASR, však podporili len opoziční poslanci, členovia Smeru boli proti. R. Fico povedal, že vtedy nezávislý štát Slováci nezakladali pre menšiny, ale najmä pre slovenský štátotvorný národ. Výbor mal tiež vyzvať R. Fica, aby on, ako aj vláda prispievali k dôstojnému spolunažívaniu všetkých občanov SR bez ohľadu na ich národnostnú či inú príslušnosť k menšinám, čo sa nestalo.

■ SVEDOMIE SLOVÁKOV?

Navrhovateľ týmto konaním, dobre mieneným slovám premiéra na pôde MS o nekritickosti menšín k sebe samým, dáva opačný význam. Práva a povinnosti sú všade dvoma stranami jednej mince, ale ani Chmel, ani naše médiá tento fakt neakceptujú a tvrdia, že Fico vyžadovaním povinností od menšín prestal byť premiérom všetkých Slovákov.

Poslanec Chmel sa pasuje za svedomie slovenskej spoločnosti. Rád trebárs hovorí o slovenskej hungarofóbii. V denníku Népszabadság rozoberá fetišizovanie slovenskej národnej jednoty, ktorá vraj vylučuje tých, čo sa riadia iným hodnotovým poriadkom. Aký je Chmelov hodnotový poriadok a aký má byť pre „správnych“ Slovákov? Autor sa vyznáva: „Som aj Čech, Maďar, Róm, Rusín, Žid, katolík, luterán, bez vyznania, teplý, invalid, bezdomovec....“ Rímsky rečník Cicero na podobné „vyznania“ odpovedal: „Keby nepojal zášť voči vlasti, nikdy by sa nestal naším nepriateľom.“ Chmel sa manifestuje ako produkt jednoty sveta (že je Čech, Maďar atď.), ale neberie

na zreteľ, že takúto jednotu nemožno chápať ako jednoduché opakovanie sa existujúceho, ako jednotvárnosť, akoby sa všetko riadilo podľa rovnakých špecifických zákonov. Hodnotový poriadok Rudolfa Chmela je: Menšiny na úrovni štátotvorného národa. Národniari mu v tom prekážajú. Menuje aj ľudákov. Pre Antonína Novotného boli „luďáci“ fašisti, ktorí rozbili republiku. V skutočnosti to bolo politické krídlo okolo Andreja Hlinku, ktoré žiadalo, aby Slovensko za prvej ČSR malo svoju vlastnú vládu, aby sme si hospodárili sami. Po Mníchovskej dohode vyhlásili autonómiu Slovenska a prijali zmenu názvu na Česko-Slovenská republika. A to sa Chmelovi asi nepáči.

■ ČERVENÝ...

On sám mal komunistickú kariéru: od roku 1975 pôsobil ako tajomník Zväzu československých spisovateľov až do roku 1982, keď sa stal tajomníkom Komisie na výskum národností ČSSR. Vždy mal blízko k hungarofilstvu a v rokoch 1990 až 1992 bol posledným veľvyslancom ČSFR v Maďarsku. Následne sa stáva vedúcim Katedry maďarskej literatúry a jazyka na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. V roku 2006 sa stal riaditeľom Ústavu slavistických a východoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Dôležité však je, že v rokoch 1993 – 2000 bol prezidentom Nadácie Otvorenej spoločnosti Bratislava, prepojenej s Georgeom Sorosom, miliardárom maďarského pôvodu. Soros so svojou Open Society je už dávno chýrny svojím neštandardným pôsobením najmä v štátoch strednej a východnej Európy.

■ KOŠEĽA A KABÁT

Prirodzene, Maďari sú mu najmilší. Pre mimovládne organizácie na Slovensku vyčlenila jeho nadácia toho to roku 6,9 milióna eura – je evidentné, na aké ciele. Rudolf Chmel si pripína sorosovské ostrohy, ide mu poruke a prijíma túto filozofiu. Je typická pre kozmopolitné a globalistické vnímanie svetového usporiadania. V našich končinách k tomu patrí protislovenskosť. Dedič Sorosových názorov tomu zostal verný po celý svoj život. Musí však aj s maďarskou menšinou prijať, že štát sme založili pre Slovákov. Aj u nás platí, že štát je národný a spoločnosť je občianska. Zaujímavé, že takéto vnímanie podporuje práve on ako člen etnickej strany v slovenskom parlamente.

Tisíce očí sa rozplakali, keď sa pred rokom Slovenskom nieslo: Horí Krásna Hôrka!

Rok po vyhorení hradu... a čo bude ďalej?

Sviečky a kahance v takmer všetkých oknách domov obyvateľov Krásnohorského Podhradia v uplynulých dňoch smutne, ale nástojčivo pripomínali smutné výročie – vypálenie hradu Krásna Hôrka. Nešlo o žiadnu spomienku na stredoveké turecké rabovačky. Hrad zachvátili ničivé plamene pred rokom.

Horiaci hrad Krásna Hôrka, 2012.

Takmer likvidačný požiar majú na svedomí dvaja malí fajčiari, ktorí sa rozhodli zapáliť si v suchom poraste hradného kopca. Nuž – deti. Lenže vôbec sa to nemuselo stať, keby sa tieto deti namiesto fajčenia a inhalovania toluénu venovali napríklad školským úlohám – tak ako drvivá väčšina ich rovesníkov. Nič by sa nestalo, keby ich rodičia namiesto konzumácie alkoholu a plodenia ďalších „detí“ radšej dozerali na to, akým spôsobom trávia čas tí, za ktorých už majú zákonnú zodpovednosť. Celé to je totiž o asociálnej skupine obyvateľov, ktorí nemajú žiadne povinnosti, nemusia dodržiavať žiadne normy spolunažívania a nemajú za nič zodpovednosť, iba za prebratie sociálnych dávok.

■ VINNÍKOV NAŠLI

Slzy v tomto príspevku sú namieste už druhý raz. Jediný, doteraz verejne pomenovaný a aspoň slovne odsúdený vinník kultúrnej aj civilizačnej tragédie bol známy už v prvých hodinách po požiari. „Mám na nich ťažké srdce, pretože nechceli na hradnom vrchu dovoliť výrub krovín a svojím odmietavým postojom zabránili vytvoreniu bezpečnostného pásma,“ povedal na adresu ochrancov prírody vtedajší minister kultúry Daniel Krajcer. Samozrejme, je ľahšie obviniť hoci nepriamo a vykonštruovane subjekt, ktorý pre spoločnosť a naše životné prostredie urobil nesmierne veľa, ako ukázať prstom na zákonných zástupcov detí a povedať jasne: Vážení, škodu nahradíte, lebo vy ste za ňu pred zákonom zodpovední! Vo volebnej kampani sa predsa také niečo nedá, nie?

PRIPOMÍNAME SI

■ ZAPLATÍME MY

A tak škody uhradíme my. Teda my všetci, čo odvádzame dane. Pretože zásah vyše osemdesiatich hasičov z Rožňavy, Moldavy nad Bodvou, Košíc, Prešova, zo Štítnika, Steel Košice i Záchrannej brigády Hasičského a záchranného zboru z Humenného, hoci rýchly a perfektne zorganizovaný, niečo stál. A v boji s plameňmi, ktoré sa zahryzli do šindľovej strechy, veľkú šancu nemali. Hasičské cisterny sa mohli dostať akurát po hradnú bránu, preto z najbližšieho parkoviska naťahali tristo, štyristo metrov hadíc až pod hradby. „Niečo“, teda ďalšie desiatky miliónov stojí nová strecha celého hradu. Ďalšie milióny pohltia nové expozície...

Akou spoluúčasťou sa na týchto „zbytočných“ výdavkoch budú podieľať naozajstní vinníci? Vinní nielen tým, že si zapálili jednu či dve. Vinní najmä tým, že ignorujú a odmietajú všetky civilizačné normy, automaticky a bez diskusie platné pre drvivú väčšinu obyvateľov nášho Slovenska. A zároveň známi tým, že akékoľvek požiadavky na dodržiavanie týchto noriem nazývajú diskrimináciou a rasizmom.

V Krásnohorskom Podhradí ticho horia sviečky. Veď slová sú zbytočné. Koho zaujíma, najmä z blízkych osadníkov, ale aj tých zo vzdialenejších kútov Slovenska, že v obci sa zastavil čas, že obec prišla o turistov, o príjmy, jej obyvatelia o prácu?

■ KTO JE DLŽNÍK

Smutno je v týchto týždňoch pod Krásnou Hôrkou. Strechu dostane možno do konca roka a turistov prvý raz privíta vari na budúci rok. Z času na čas sa v podhradí odohrá divadelné predstavenie pre kamery bulvárnych televízií. To vtedy, keď ide o naháňanie politických bodov alebo burcovanie vášní. A veď – komu to má čo prekážať? Štát totiž nerobí nič. A ani robiť nebude. „Bolo vedené trestné stíhanie pre spáchanie zločinu všeobecného ohrozenia v súbehu so zločinom poškodzovania, znehodnocovania kultúrnej pamiatky. Po vykonanom vyšetrovaní bolo trestné stíhanie v zmysle Trestného poriadku zastavené v novembri 2012. Jednoznačne sa preukázalo, že skutku sa dopustili dvaja maloletí páchatelia, ktorí pre vek v čase spáchania skutku nie sú trestne zodpovední,“ vysvetlila krajská policajná hovorkyňa z Košíc Jana Mésarová. A tak – hrad Krásnu Hôrku vlastne nepodpálil nikto. Niet vinníka pred zákonom.

Ivan BROŽÍK - Foto: archív SNN

VŠIMLI SME SI

Najskôr zbiť a potom opľuť

Žiak v Plaveckom Štvrtku zbil a opľul učiteľku. To, že ju aj dourážal, je najmenej bolestivé. Nielen pre tú učiteľku, ale aj pre celú našu spoločnosť. Naozaj nie sme v redakčnom kolektíve zaujatí, len chceme, aby žiaci nemlátili a psychicky nedeptali učiteľky.

Teda maloletí frkani. Chceme, aby za takéto činy prichádzali zákonné postihy, vyvodené zrejme voči ich rodičom ako zástupcom pred zákonom. Nič iné, iba to, aby vyštudované učiteľky a učitelia mohli bez strachu na akejkoľvek škole na Slovensku, bez strachu o svoje zdravie a neraz aj život odovzdávať svoje vedomosti deťom, od ktorých spoločnosť časom bude tiež čosi žiadať. Teda inak napísané, bolo by vhodné, aby konečne niekto v rámci nejakej reformy, akejkoľvek reformy, nielen rómskej, určil, na čo má u nás občan štátu nárok od štátu a na čo má štát nárok zo strany občana. V prípade sociálne slabších vrstiev obyvateľstva platí v bežných demokraciách zvyklosť, že pomáha sa iba dovtedy, kým je za takúto pomoc prejavená aspoň snaha o vďaku. Napríklad v podobe nekradnutia, neprepadávania občanov na uliciach, rešpektovania súkromného majetku iných osôb – a vôbec rešpektovania toho, že každý občan našej krajiny má ústavné právo na bezpečný život. Samotný Plavecký Štvrtok je kapitola sama o sebe. Nie obec, ktorej starosta sa snaží bojovať sám s veternými mlynmi, ani jej majoritne menšinoví obyvatelia vyznávajúci civilizované zvyky spolunažívania. Ide o Plavecký Štvrtok ako fenomén. Aby sa nám nestal príkladom, že učiteľky možno mlátiť, ale aby naopak poslal do celého Slovenska správu, že učiteľky mlátiť nikto beztrestne nesmie.

Ján ČERNÝ
Ilustračné foto: internet

Povstanie Slovákov stále vyvoláva záujem i otázniky

Nové svetlo na partizánov

Takmer sedem desaťročí po vypuknutí najväčšieho povstania, ktoré Slováci sami organizovali a sami aj uskutočnili, vlasteneckej vojny proti nacistickým okupantom, vyvoláva SNP stále živý záujem. Svedčí o tom aj priebeh vedeckého seminára Partizáni na Slovensku vo svetle najnovších výskumov.

Podujatie sa konalo na univerzitnej pôde Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a bolo prístupné širokej verejnosti. Lenže nijaké (!) médium o tom neuverejnilo univerzitou pripravenú tlačovú správu. Trinásť referujúcich zo Slovenska, ako aj z Čiech a Moravy, medzi nimi aj vedecký pracovník Slovenského historického ústavu Matice slovenskej v Martine, sa zameralo na rôzne stránky pôsobenia partizánov na našom území. V súvislosti s protinacistickým odporom historici zmapovali tiež menej prebádané témy. Rozoberalo sa miesto, ktoré majú partizáni v kolektívnej pamäti spoločnosti, či zobrazenie v socialistickej kinematografii, osobitne už neraz rozoberanej Povstaleckej histórii (Tomáš Černák, Historický ústav SAV). Michal Šmigeľ z UMB v Banskej Bystrici dal svojmu príspevku o problematike

ČO INÍ NEPÍŠU

Historik A. Hruboň (vpravo).

antisemitizmu v odbojových zložkách na Slovensku v prvých povojnových rokoch názov Nežiaduca téma, alebo o čom mlčala slovenská historiografia. Vojtech Kárpáty (Slovenský historický ústav Matice slovenskej, Martin) mal rozobrať Prípad Danko o účasti bývalých partizánov na povojnových kriminálnych deliktoch; pre chorobu sa však na seminári napokon nezúčastnil. Príspevok však bude súčasťou plánovanej publikácie. Medzinárodný presah témy priniesol rozbor partizánskej činnosti na Uherskobrodsku v súvislosti s vývojom odporu na Slovensku, ako aj rozbor slovenských skúseností s partizánskou vojnou na území ZSSR.

Cieľom podujatia, z ktorého ešte do tohtoročného výročia SNP vyjde monografia, bolo prispieť k racionálnejšiemu hodnoteniu partizánskeho fenoménu slovenských dejín so všetkými pozitívami i s tienistejšími stránkami, oklieštěného o neopodstatnenú heroizáciu či démonizáciu, ako sme toho doteraz svedkami. Moderátormi vedeckého podujatia boli známi odborníci v problematike prof. K. Fremal a Dr. J. Stanislav. SNN sa budú téme po vyjdení zborníka venovať obšírnejšie.

Text a foto: (ddk)

Holá pravda o terajšej kríze

Roman MICHELKO

Slovenský knižný trh nedávno obohatila kniha autorskej dvojice Joachim Becker a Ivan Lesay Život na úver. Vďaka tejto knihe máme aj v slovenčine brilantnú a populárnu prácu dvoch renomovaných autorov o príčinách a priebehu ekonomickej krízy. Je len málo autorov, ktorí sú schopní tak jasne a jednoznačne povedať, že najviac zodpovednosti za krízu má finančný sektor a finančné špekulácie: „Financie sa odtrhli od reálnej politiky a reálnych potrieb ľudí. Slúžia často iba na parazitické a neproduktívne obohatenia sa zopár špekulantov. Na opačnej strane stoja ľudia, ktorí v tomto prípade nemusia mať čo do úst.“

Parazitujúci finančný sektor funguje najmä vďaka masívnemu zadlžovaniu sa más, ale aj vlád, municipalít a, samozrejme, aj podnikového sektora. Príčina zadlžovania zase spočíva v tom, že za posledných štyridsať rokov sa extrémne prehĺbila polarita v príjmoch, zásadným spôsobom sa oslabil a schudobnel štát, čo potom logicky viedlo k jeho zadlžovaniu. Finančný sektor poháňal ekonomiku predovšetkým vytváraním rôznych ekonomických bublín a v takto nastavenom systéme sa stával nenahraditeľným. To nakoniec viedlo k tomu, že keď bubliny praskli, finančný sektor bol už taký nenahraditeľný, že musel byť sanovaný z verejných zdrojov: „Nárast zadlženia domácností teda úzko súvisel s rastúcou príjmovou nerovnosťou. Keď bubliny spľasli, súkromné straty sa de facto znárodnili. Hospodársky prepad mal neblahý vplyv na daňové príjmy, a to najmä v krajinách s nízkymi, respektíve slabo vyberanými daňami, ako

KOMENTÁR

sú napríklad Írsko alebo Grécko.“ (s. 62)

Čo teda za tejto situácie majú naši politici robiť? Odpoveď uvedenej autorskej dvojice je jednoznačná, i keď na našich neoliberálnych fundamentalistov pôsobí ako červené súkno na býka: „Je najvyšší čas progresívne zdanenie znova zaviesť. Okrem toho by sa mali zvýšiť dane z nehnuteľností a korporátne dane. Takto zamerané politiky by mali minimálny vplyv na hromadnú spotrebu. Naopak, obmedzili by prúdenie peňazí na finančné trhy – bohatí by mali na tento účel prosto menej peňazí. Finančné trhy sa aktuálne vyznačujú priveľkým množstvo peňazí, ktoré majú primálo reálnych možností investovania. Mali by spľasnúť. Takáto daňová politika by bola užitočná z ekonomického hľadiska a spravodlivejšia z hľadiska sociálneho.“

Obzvlášť oceňujem, že autori našli odvahu povedať, že kráľ je nahý. Jasne povedali, že spôsob, aký nadnárodné inštitúcie naordinovali ako terapiu riešenia dlhovej krízy, je v prípade štátov diametrálne odlišný ako v prípade bankového sektora: „Uvedené návrhy sa zásadným spôsobom líšia od politík, ktoré požadujú ratingové agentúry, MMF a EK. Doposiaľ sa tvrdé podmienky nedávali bankám, ale len vládam a zadlženým štátom. Zamerali sa na zníženie rozpočtových výdavkov, najmä v sociálnej oblasti, v oblasti dôchodkov a miezd.“

„Sanácia bánk sa deje na úkor občanov. Z ich daní sa totiž financujú záchranné balíčky komerčným bankám – buď priamo na národnej úrovni, alebo nepriamo cez euroval. Čo je však najhoršie, rozhodlo sa, že účet za záchranu bánk sa bude hradiť výlučne z daní svojich občanov. Keď sa hovorí o záchrane eura, je to len zásterka. V skutočnosti ide o to, aby sa nemeckým, francúzskym, britským a iným bankám vrátili peniaze, ktoré v „problémových“ krajinách napožičiavali. Nemecký dlh rástol nie pre laxnú výdavkovú politiku, ale vďaka výrazným daňovým úľavám v prospech majetnejších príjmových skupín a korporátneho sektora. Iste nie je náhoda, že v rokoch 1998 – 2008 sa sadzba efektívnej priemernej korporátnej dane znížila o 19,9 %.“

Veru tak, konečne sa našli ekonómovia, ktorí jasne pomenovali príčiny krízy a navrhli aj reálne riešenia. Teraz prichádza čas na to najťažšie, tieto koncepty riešenia krízy aj reálne politicky presadiť. A to bude beh na poriadne dlhú trať.

Kradnú slovenské dejiny

Eva ZELENAYOVÁ

Ak si človek po dvadsiatich rokoch od rozdelenia Česko-Slovenska prečíta v českej tlači článok s názvom Niektoré kľúčové roky českého štátu od roku 1918, musí chtiac-nechtiac spozornieť. Kľúčové roky českého štátu od roku 1918? Nie, nejde o preklep, lebo v úvode článku sa znova objavuje text vysvetľujúci, že nejde o nijaké numerologické povery, ale o „letopočty v dejinách českého štátu končiace osmičkou alebo deviatkou“.

Autor začína rokom 1918, ktorý znamenal radosť, lebo sa „Čechy, Morava, Sliezsko a Slovensko premenili v samostatný štát Československo“. Rok 1938 znamenal podľa autora zradu, rok 1948 zasa národnú katastrofu. Článok je napísaný tak, aby vzbudzoval dojem, že komunizmus bol do Česka importovaný: „Okrem toho sa povojnová republika na základe veľmocenských dohôd ocitla v geopolitickej záujmovej sfére So-

POZNÁMKA

vietskeho zväzu. Po troch rokoch došlo k ovládnutiu zeme červenou komunistickou totalitnou mocou. Tak je možné považovať rok 1948 za národnú katastrofu.“ Žiadna zmienka o Slovensku. Žiadna o víťazstve komunistov v parlamentných voľbách v českej časti štátu a Demokratickej strany na Slovensku. Žiadna vina Prahy na nastolení komunistického režimu v celom štáte česko-slovenskom. Rok 1968 je interpretovaný ako omyl. Rok 1989 ako dopredu dohodnutý podvod, ale i veľká šanca, ktorá je dosiaľ premárňovaná. Rozdelenie Československa autor iba zaznamenáva, no venuje sa roku 2009 ako roku hospodárskej, politickej a najmä mravnej krízy, ktorú označuje za malý český Mníchov.

Politickí väzni v Českej republike vydávajú časopis s názvom Zpravodaj. Spomínaný článok sa objavil v jeho tohtoročnom prvom čísle a jeho autorom je Leo Žídek. Od ľudí politicky perzekvovaných by sa očakávala presnosť, slušnosť, objektívnosť, úcta k faktom. Ak sa článok tak veľmi skresľujúci našu spoločnú nedávnu históriu objaví aj v takomto prostredí, čo možno očakávať od ostatnej českej spoločnosti?

Pretrvávajúce schémy nazerania na Slovensko však nie sme vstave opraviť ani dnes aspoň tam, kde sa nám to vyslovene ponúka. Keď sa redaktor českého rozhlasu v sobotných rozhlasových dialógoch zmienil, že Miloš Zeman je prvým priamo voleným prezidentom nielen v Česku, ale aj v Československu, moderátor nezareagoval. A čo Rudolf Schuster v roku 1999?

Je dvadsať rokov od rozdelenia Česko-Slovenska a česká elita dosiaľ nereflektovala na fakt, že Česko-slovensko nebolo Česko. S územím o tretinu väčším, ako má dnes. Český prístup ku Slovensku je navlas podobný ako maďarský. Maďari dodnes vysvetľujú Trianon ako stratu dvoch tretín svojho územia. Česi sa síce dosiaľ nepokúsili o podobnú interpretáciu dosahu rozdelenia Česko-Slovenska, ale čo je dnes fikciou, zajtra môže byť realitou. Najmä, ak uplynie dosť času, stratia sa pamätníci a tá bývalá spoločná vlajka...

AKO BOLO, ČO BOLO

Vojna potkanov, ázijské jedlá, ochranári

Peter VALO

Na Teherán, hlavné mesto Iránu, už niekoľko rokov útočia obrovské potkany. Chemické jedy nezabrali. Nepomohol ani útok rádioaktívnymi látkami. Po ich nasadení sa zdalo, že potkany ešte viac zmutovali. Univerzitný profesor Ismail Kahram povedal, že sú: „omnoho väčšie než kedykoľvek predtým. Zo stogramových jedincov sú zrazu päťkilové monštrá. Normálne takáto evolúcia trvá milióny rokov, ale v Teheráne sa to stalo behom niekoľkých rokov“. Všežravé megapotkany dorastajú do dĺžky jedného metra a majú dva a pol centimetrové predné zuby. Útočia najmä v noci. Nuž nečudo, že sa stali postrachom mesta. Mestská rada poslala do ulíc ostreľovačov s infračervenými zameriavačmi. Megapotkany uvideli aj obyvatelia newyorského Bronxu. V tlači sa objavili správy, že aj istý brooklynský činžiak dlhodobo zápasí s ich nájazdmi. Potkaniská nemajú prirodzeného nepriateľa. Mačky sa ich boja. Obyvatelia radšej nevychádzajú po zotmení z domov. Hovorí sa, že sú to potkany, ktoré ľudia chovali ako domácich miláčikov. Ich dovoz do USA vraj zakázali v roku 2003, keď údajne spôsobili hromadné ochorenie na kiahne.

Napätie vo svete stúpa. Nie je vylúčené, že sa v USA objaví správa, že megapotkany nasadili teroristi z Iránu a Teherán zareaguje, že potkany sú dielom americkej imperiálnej politiky. Nemeckí filmári kedysi natočili Vojnu volov, prečo by raz nevznikol televízny seriál Vojna potkanov. Vzrastajúce napätie medzi USA a Iránom by však mohli rozptýliť správy, že megapotkany šarapatia aj vo Veľkej Británii a v Juhoafrickej republike. Po ich útoku zomrela v jednom z afrických slamov trojročná Lunathi Dwadwaová. Matka ju našla s vylúpenými očami a obžratou tvárička. Ďalšie dieťa zabil potkan v okrese Soweto neďaleko Johannesburgu. Obeťou útoku megapotkana bola aj sedemdesiatsedemročná dôchodkyňa, ktorej hlodavec zožral polovicu tváre.

Nuž, kde sa tu vzali tieto monštrá? Pochádzajú z predajní drobnochovateľov? Sú dielom genetických laboratórií alebo naozaj zmutovali pôsobením priemyselných odpadov a žiarenia? To je otázka pre odborníkov. Otcovia postihnutých miest musia riešiť otázku ako na nich a čo s nimi? V Iráne postrieľané potkany pália. Situácia by sa mohla zmeniť, keby ich ponúkli do Vietnamu, kde patrí potkanie mäso medzi delikatesy. V tomto roku ho majú nedostatok, pretože v Kambodži, odkiaľ ho dovážajú, boli veľké záplavy, ktoré vyhubili aj potkany. Dovoz z Iránu by iste potešil miestnych gurmánov.

Vojna s potkanmi má už svojich hrdinov. Vo Veľkej Británii sa preslávil farmár Brian Watson. Palicou zabil potkana, ktorý od ňufáka po koniec chvosta meral 135 cm. Ďalší Angličan z Bradfordu strelil megapotkana do hlavy. V USA sa stal hrdinom dňa údržbár Jose Rivera, ktorý napichol potkaniu obludu na vidly. Jose Rivera mal šťastie, že to urobil v Amerike a nie u nás. Keby ho pri takomto čine pristihli naši ochrancovia lykožrútov, premnožených medveďov, vlkov a kormoránov, celkom určite by na neho podali trestné oznámenie a oslavovaný Američan by mal problémy so zákonom. A nedaj Boh, že by niekto z ochranárov náhodou uvidel megapotkana v miestach, kde sme si naplánovali stavbu nejakého úseku diaľnice. Okamžite by napísal na Európsku úniu správu, že chceme zničiť teritórium „vzácneho hlodavca“. Ak by sa dostala na stôl kompetentného referenta, tak by nám stavbu okamžite zastavil. A prečo nie? Potkan je neoddeliteľnou súčasťou európskeho kultúrneho dedičstva. Veď práve jeho predkovia do ľudských obydlí roznášali vši infikované baktériou Yersinia pestis, ktoré sa zapísali do dejín ako morové epidémie.

SEBAOBRANA

Keď sa niekto postaví za svoje presvedčenie proti zlej moci, zväčša je informovaný, že spätná väzba v podobe represií ho neminie. Mocenská mašinéria pácha zločiny, záujmy ľudí ju veľmi netrápia. Človek, ktorý stojí za svojím presvedčením a bez ohľadu na následky skočí režimu na otlak, je spravidla označovaný za idealistu. Akoby to bola nadávka. Kedysi i dnes...

Dobrá viera

Keď Sokrates kedysi vykričal Aténam, že nikdy sa nepodvolí pokrytectvu, odsúdili ho na smrť. Radšej vypil bolehlav, než by mal od tých, čo ho odsúdili, prijať milosť. Kde sú dnes mená aténskych hlupákov? V čiernej diere dejín. Sokrates však svieti ako maják zásadovosti a mravného postulátu: „Viem, že nič neviem, vy ma odsúdite, ja pokorne prijmem osud, no nie vašu milosť, ktorá by ma ponižovala aj tým, že mi postavíte sochu zo zlata...“ Sokrates je v európskych dejinách cez svojich žiakov zapísaný ako prvý, no iste nebol jediný.

Po gréckej antike sme dostali do vienka tú rímsku a od nej sa už odvíja aj príbeh nášho národa. Od dávnych dejín po súčasnosť. Sme s našimi predkami i s celou európskou kultúrou previazaní kresťanskou vierou. Dobrou vierou v jedného milosrdného Boha. Dobrá viera nás okrem iného učí aj to, že nesmieme páchať jeden zo siedmich smrteľných hriechov, teda mať v sebe pýchu. Tá istá dobrá viera nám zároveň dovoľuje, ba azda i prikazuje, obzerať sa do vlastnej histórie. So všetkými jej peripetiami, teda i so zápormi, ale nemusíme sa ospravedlňovať za to kladné! A nemá nám prečo nikto (ani napríklad spomenutý mravný Sokrates) nadávať za to, že sme mali, stále máme a verme, že i naďalej budeme mať v sebe zdravú dávku idealizmu.

Pred štvrťstoročím ľudia z celého Slovenska prišli ukázať totalitnému režimu, že viera v Boha je nielen tradíciou, ale i nádejou slovenského národa. Boli takí zmáčaní vodou, až by sa symbolicky dalo povedať, že nanovo podstúpili krst. Bolestnou sprchou z vodných diel. Boli mlátení prúdmi vody, ktorá práve neďaleko od Hviezdoslavovho námestia v Bratislave v koryte veľrieky znamená pre Slovensko to historicky overené – živá voda od Tatier k Dunaju.

Boli ste niekedy zmlátení vodou?! Nemyslím tým na milé oblievačky cez Veľkú noc... Dostali ste namiesto šibačky výprask policajným pelendrekom? Zabudli ste na to, že pôst treba dodržiavať nielen v cele predbežného zadržania Verejnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky? Ak nie, buďte radi! Ale pripomeňme si spolu, že je to tak aj vďaka tomu, čo sa odohralo pred dvadsiatimi piatimi rokmi. Vďaka dobrej viere slovenských kresťanov, ktorí napriek možným represáliám pripomenuli verejnosti Sokratov plamenný odkaz: Zneužitá moc je len výrazom bezmocnosti. Vtedy Slovensko cez dobrú vieru ukázalo, že veľké svetlo môže prísť aj z malých sviečok...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Prezieravosť voči štátnemu jazyku na juhu Slovenska má povážlivé rozmery

Dvojjazyčné tabule testujú trpezlivosť

Ivana HORNÁ – Foto: archív SNN

Na južnom Slovensku sa z úradného a verejného styku vytráca slovenčina. Nielenže sa jej vyrovnáva menšinový maďarský jazyk, ale ju neraz aj nahrádza, a to aj tam, kde podľa platnej legislatívy má byť prítomná. Slovenčinu nepočuť v obchode, u lekára, na pošte, v kultúrnych stánkoch...

V poslednom čase sa stalo akousi módou alebo dobre naprogramovanou a riadenou metódou, že v spomenutých verejných priestoroch zaznie zo strany poskytovateľa služieb najprv menšinový jazyk a až potom, keď sa zistí, že sú prítomní aj zákazníci či pacienti ovládajúci iba štátny jazyk, prejde rozhovor s ospravedlnením na štátny jazyk. Tento sofistikovaný postup má zapchať ústa všetkým protestujúcim proti používaniu menšinového jazyka. Na prvý pohľad by nespokojných aj umlčala, ale napokon, uvedomme si, komunikácia má fungovať práve naopak automaticky, prirodzene a spontánne vždy, všade a za každých okolností má zaznieť najprv štátny jazyk.

Dvojjazyčná tabuľa, ktorú osadili v Galante.

■ ZÁBUDLIVOSŤ AKO PRINCÍP

Politiku ignorancie štátneho jazyka už nerazia iba politici maďarskej menšiny, ale aj mnohí predstavitelia územných samospráv, ba aj jednotlivci zastupujúci občianske združenia či neformálne skupiny. Pohŕdanie štátnym jazykom už nie je skryté a bojazlivé, ale otvorené, útočné a agresívne. Už sa neprejavuje iba požadovaním dvojjazyčných textov, ale nátlakom na uvádzanie textov bez štátneho jazyka. Samosprávy „zabúdajú“ uvádzať texty a rozprávať na verejných rokovaniach aj v štátnom jazyku, pre mestské a súkromné médiá je „drahé“ tlmočenie správ aj do štátneho jazyka, v národnostných školách je „náročné“ písať dokumentáciu aj v štátnom jazyku, podnikateľom na juhu sa zdá „zbytočné a nákladné“ písať reklamy aj v štátnom jazyku, na nedávno umiestnených tabuliach na železničných staniciach, ktoré musia byť podľa zákona o menšinových jazykoch označené popri menšinovom jazyku aj v štátnom jazyku, „nevyšlo miesto ani farba“ na text v štátnom jazyku.

■ OBČIANSTVO PO MAĎARSKY

SMK už nechce byť etnickou stranou, ale regionálnou stranou zastupujúcou južné Slovensko. Most chce byť/je stranou na občianskom princípe personálne, SMK zas geograficky. Etnická menšina už nechce byť menšinou, ale komunitou, už nechce používať menšinový, ale regionálny jazyk, národnostná menšina sa už nepýta štátu na názor, ale začína autonomisticky a často bez rešpektovania zákonov a ústavy rozhodovať sama. Už nechce rozhodovať iba sama za seba a o sebe, a v tomto sa jej aj darí, ale i o všetkých obyvateľoch okolo seba. Ale nie na občianskom, ale už na etnickom princípe. Už nielen regionálne, ale aj na všetkých úrovniach – štátnej, občianskej aj cirkevnej.

Občiansky princíp je páska na oči pre všetkých, čo nechcú rozumieť situácii na juhu. V skutočnosti tieto etnické strany sú väčším nebezpečenstvom pre južné Slovensko a slovenské obyvateľstvo práve pre pohodlnú a ešte výhodnejšiu slepotu časti obyvateľstva. Toto je politika, ktorá má u nás perspektívu.

■ GUMOVANIE PAMÄTI

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR chce vraj pre súlad v zákonoch pripraviť ešte v tomto roku novelu Zákona o dráhach, ktorá by už upravila aj nesúlad so zákonom o používaní jazykov národnostných menšín. Ministerstvo kultúry SR však vo svojich pripomienkach k vlaňajšej Správe o stave používania jazykov národnostných menšín jasne hovorí, že nijaké zákony nie je potrebné meniť, pretože v zákone o menšinových jazykoch sa píše, že obec môže, ale nemá povinnosť označiť železničnú stanicu. Občianske združenia na juhu územia navrhujú odložiť aplikáciu zákona o menšinových jazykoch; novelizáciou zákona o dráhach by sa právo používať maďarský jazyk len zakonzervovalo a ešte viac by vytlačilo štátny jazyk. Je nevyhnutné riešiť najprv protiprávny stav v oblasti používania štátneho jazyka, legislatívne upraviť podmienky pre občanov slovenskej národnosti v ich účasti na verejných záležitostiach.

Ak ministerstvo dopravy umožní vo svojich technických normách používanie názvov železničných staníc a zastávok v menšinovom jazyku, dvojjazyčné tabule už budú visieť na budovách staníc a samosprávy nebudú musieť na svoje náklady umiestňovať tabule a hľadať na to vlastný pozemok, ktorý sa v týchto priestoroch väčšinou nenachádza. Občianske združenia vyzývajú občanov, aby sa zapojili do pripravovaného legislatívneho procesu avizovanej novely zákona o dráhach a v medzirezortnom pripomienkovaní na portáli právnych predpisov vyjadrili svoj nesúhlas v hromadnej pripomienke.

Slovenčina spĺňa všetky atribúty moderného a plne fungujúceho jazyka

Kto robí z materčiny kuchynský jazyk?

Juraj CHORVÁT – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Chcem reagovať na súčasný trend v slovenskom verejnom priestore v spojitosti s prienikom českého hovoreného a písaného slova doň. A začnem tak trochu s provokatívnou tézou: Slovenská republika je bilingválny štát a napriek nespochybniteľnej pozícii štátneho jazyka je tu evidentne silné postavenie cudzieho – aj keď lingvisticky, kultúrne a historicky blízkeho českého jazyka.

Je to čeština, ktorá má na Slovensku nesporne nadhodnotené postavenie vo verejnoprávnych a najmä súkromných médiách, na pultoch kníhkupectiev aj vo vysokoškolských skriptách. Televízne programy sa takmer nezaobídu bez českej účasti, politické diskusie bez českých moderátorov a najmä zahraničná filmová produkcia je do veľkej miery dabovaná do českého jazyka. Kľúčová otázka, vyplývajúca z tejto konštatácie, je – cui bono?

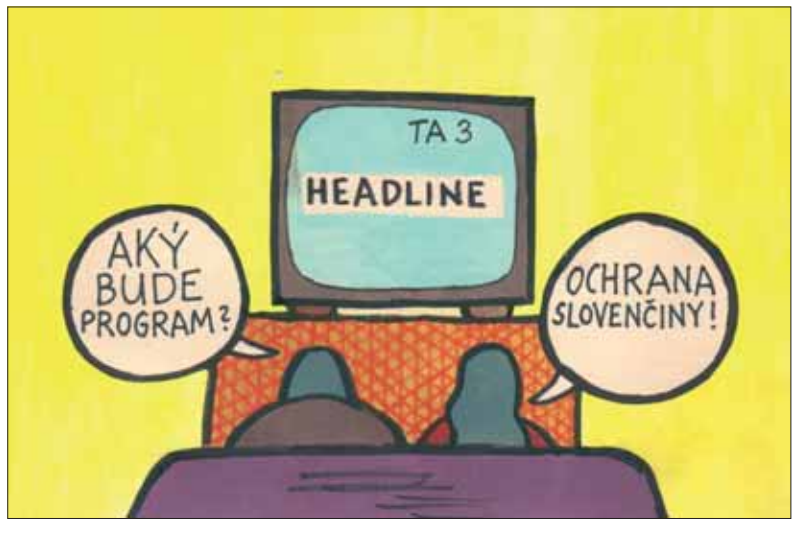
■ ODOLAL MAĎAROM

Slovenský jazyk spĺňa všetky atribúty moderného a plne fungujúceho jazyka, čo je nespochybniteľný fakt vzhľadom na jeho prienik do všetkých oblastí politického, kultúrneho a spoločenského života kontinuálne od čias jeho kodifikácie do dnešných dní. Úspešne odolal náporu maďarizácie, profesorovi Vážnému a jeho pokusom kodifikovať ho podľa českého vzoru v tridsiatych rokoch minulého storočia a v súčasnosti úspešne odoláva globalizačným trendom. To sú všetko fakty. Preto na tomto mieste vystáva logická otázka: Načo na Slovensku potrebujeme jazyk český, keď máme jazyk vlastný? Nie sme predsa v pozícii akejsi kolónie, ktorá je odkázaná na jazyk svojich „starších bratov“, jedine prostredníctvom ktorého sa môže oboznamovať s filozofiou, s kultúrou a so životom v iných častiach sveta.

NAŠA SLOVENČINA

■ PRESILA ČEŠTINY

Nestranný pozorovateľ najmä mediálneho života na Slovensku sa nevyhne dojmu, že žijeme v bilingválnom spoločenstve, kde postavenie kultúrneho, vzdelaného jazyka, jazyka vhodného pre dabing mediálnych produktov zahraničnej proveniencie je jazyk český. Slovenský divák je odkázaný prijímať cudziu – zahraničnú – produkciu prostredníctvom cudzieho jazyka. Slovenské deti vyrastajú v priestore, ktorý je z hľadiska sociolingvistiky jasne definovateľný ako bilingválny, keď si neustále u matky a otca overujú význam českých slov v do češtiny dabovaných „pohádkách“, ktoré v sobotu ráno sledujú na Slovensku v 21. storočí! Ide tu o prípad dvojitého kultúrneho importu, t. j. zahraničná tvorba je sprostredkovaná slovenskému publiku prostredníctvom cudzieho, aj keď zrozumiteľného jazyka, čo je vskutku niečo nevídané v modernom kultúrnom a spoločenskom kontexte, do ktorého Slovensko bezpochyby patrí.

■ SCESTNÉ NÁZORY

Takto to funguje dlhé roky. Čeština si svoje postavenie na Slovensku vybudovala direktívne takým spôsobom, že slovenský divák a čitateľ nemal inú možnosť. Generácie na Slovensku vyrastali obklo;ené českým jazykom, slovenský jazyk bol vytláčaný do úzadia. Takto postupne vznikali stále pretrvávajúce mýty o češtine ako vhodnejšom jazyku pre preklad zahraničnej literatúry, prípadne pre dabing filmov či televíznych programov.

Z čisto lingvistického hľadiska nejestvuje nijaký rebríček kvality jazykov. Jazyky sa delia podľa rôznych hľadísk, akými sú jazykové rodiny, prípadne jazyky delíme na analytické či syntetické, jazyky podľa typu slovosledu atď. Nijaký rebríček, prípadne ukazovateľ vhodnosti či nevhodnosti jazykov však nejestvuje. Možno polemizovať o historickom vývine, období či množstve kodifikácií, národných korpusoch a pod. Z toho vyplýva, že všetky vžité názory o vhodnosti češtiny pre preklady a dabing na Slovensku sú vágne a scestné. Názory o spoločnom kultúrnom a historickom dedičstve neobstoja, pretože vývoz českého jazyka na Slovensko je jednosmerný, opačný „smer“, teda reciprocita, nejestvuje. O postupnom nechápaní slovenského slova najmä mladšími českými generáciami niet pochýb.

■ ABSURDNÉ SITUÁCIE

Touto trajektóriou sa dostávame k zásadnej otázke – cui bono? Komu osoží prienik češtiny do slovenského mediálneho priestoru? Najmä českým dabingovým a prekladateľským ustanovizniam, ktoré sa stále pohybujú v kontexte bývalého česko-slovenského trhu. Slovensku určite nie.

Na záver by som rád dodal svoju ostatnú skúsenosť. Pred nedávnom som bol na filmovom predstavení – nie na Slovensku – na filme 360 (režiséra Fernanda Meirellesa), ktorý sa sčasti odohráva aj v Bratislave. Veľmi som sa tešil na slovenské slovo v zahraničnom filme v zahraničí. V záverečnej scéne jedna z hlavných postáv – Anna, Slovenka z Bratislavy – číta úryvky z ruského klasického románu a vysvetľuje význam slov ďalšiemu hrdinovi filmu Rusovi. Ale, a tu príde pointa, naša hrdinka číta úryvky po česky, z českého prekladu diela. Je na čitateľovi tejto malej digresie posúdiť, či to považuje za normálne, absurdné alebo symptomatické, ja si však dovolím tvrdiť, že je to v každom prípade choré a nutné zmeniť alebo sa aspoň začať o to usilovať.

Samostatné a nezávislé štáty sa vyznačujú atribútmi, akými sú územie, kultúra, história a jazyk. Aspoň by sa mali. Jestvujú však anomálie, ktoré sa vyznačujú absenciou jedného, prípadne viacerých zo spomínaných atribútov. Takouto anomáliou je aj Slovenská republika. Napriek tomu, že jestvuje zákon o štátnom jazyku a jeho nesporné kultúrne a literárne dedičstvo, sme neustále svedkami prieniku českého hovoreného a písaného slova do slovenského verejného priestoru. O to, aby sa slovenčina nestala len „kuchynským jazykom“, by sa malo zasadiť Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky formulovaním jasných a zreteľných zásad našej národnej jazykovej politiky.

Autor je vysokoškolský pedagóg, jazykovedec a prekladateľ.

Maďarské štátne občianstvo je aj bič na sociálnu politiku susedných štátov

Skúšajú, čo si ešte môžu dovoliť

Zhováral sa Viliam KOMORA – Foto: archív SNN

Dvaja občania Maďarska podali sťažnosť Európskemu parlamentu (EP) za porušovanie svojich občianskych práv Slovenskou republikou a zároveň požadujú, aby Európska únia začala v tejto záležitosti vyšetrovanie. O probléme sa zhovárame s europoslancom Jaroslavom PAŠKOM zo Slovenskej národnej strany, ktorý pôsobí ako podpredseda a člen predsedníctva poslaneckej skupiny Európa slobody a demokracie v EP a je náhradníkom vo Výbore pre petície EP.

Europoslanec J. Paška

● Mohli by ste nám priblížiť, o čo v tejto záležitosti vlastne ide?

Bývalý predseda Najvyššieho súdu Maďarskej republiky Dr. Zoltán Lomnici a študent László Gubika sa sťažujú na to, že Slovenská republika vraj „závažne porušila svoje záväzky, ktoré prijala pri vstupe do Únie“, keď bývalých slovenských občanov maďarskej národnosti, ktorí z vlastnej vôle požiadali Maďarsko o udelenie maďarského občianstva a následne ho prijali, čím sa stali občanmi Maďarska, údajne „zbavila štátnej príslušnosti vo vlastnej krajine, v dôsledku čoho im vznikli morálne aj finančné škody“. Podľa obvinení obsiahnutých v sťažnosti sa zdá, že naši bývalí spoluobčania by chceli aj naďalej profitovať z výhod a zo starostlivosti, ktoré dáva Slovenská republika len svojim občanom, a pritom byť integrálnou súčasťou, t. j. občanmi iného, v tomto prípade maďarského štátu.

● V čom je podstata tohto problému?

Podľa prianí Orbánovej administratívy má byť aj Slovensko jednou z tých krajín, ktoré sa zo svojich daní majú starať o zdravotné a sociálne zabezpečenie nových občanov Maďarska, žijúcich v susedných krajinách. Po novelizácii zákona č. 40/1993 o štátnom občianstve v roku 2010 sme však už cudzím štátnym príslušníkom neumožnili využívať výhody dvojakého občianstva. Náš zákon o občianstve je štandardný a podobnú právnu úpravu, ktorá nepripúšťa dvojité občianstvo, majú v Európe aj Nórsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Dánsko, Španielsko, Slovinsko, Česká republika či Bulharsko. Vyfabulované obvinenia o porušovaní občianskych práv majú, myslím si, len prekryť ekonomickú podstatu problému.

● V sťažnosti sa dožadujú tiež spustenia procedúry vyšetrovania Slovenskej republiky príslušnými inštitúciami Európskej únie.

Petíciou č. 1298/2012 formálne žiadajú predsedu EP, aby začal konanie proti Slovenskej republike „kvôli opakovanému porušeniu práva spoločenstva“. Žiadajú tiež, aby Európska únia nariadila Slovenskej republike „ukončiť protiprávne konanie úradov“ (vyplývajúce z uplatňovania paragrafu 9 zákona č. 40/1993 o štátnom občianstve) a aby „zmiernila dotknutým občanom vzniknuté škody“. Falošne nás obviňujú z „protiprávneho postupu“ našich úradov proti týmto novým občanom Maďarska, ktorým sme vraj „neoprávnene“ odňali občianske preukazy Slovenskej republiky či „nedovolili voliť“ vo voľbách do NR SR. Už sa nezamýšľajú nad tým, že rovnako ako na Slovensku nemôžu maďarskí občania voliť napríklad ani v Španielsku, Dánsku, Nórsku či v Českej republike a ani na jednu z týchto krajín sa nesťažujú.

● Ešte je v živej pamäti pochod niekoľkých občanov maďarskej národnosti pred Ústavným súdom SR v Košiciach práve na 20. výročie vzniku našej ústavy 1. septembra minulého roku, ktorý vyznel ako provokácia.

Zákon o udeľovaní maďarského štátneho občianstva zahraničným Maďarom v rámci tzv. zjednodušenej procedúry dáva maďarské občianstvo žiadateľom bez akejkoľvek priamej väzby na krajinu, len na základe nájdenia akýchsi maďarských predkov. Tým je exotický. Na tento zákon priamo nadväzuje zákon o Trianone, ktorý je politickým nástrojom na obnovenie veľkého Maďarska. Veď aj podpredseda maďarskej vlády Zsolt Semjén viackrát verejne vyhlásil, že cieľom masového udeľovania občianstva je napraviť trianonskú krivdu vytváraním tzv. verejnoprávnej väzby medzi maďarským štátom a občanmi maďarskej národnosti zo susedných štátov. Z. Semjén tiež opakovane povedal, že cieľom tejto legislatívy je do volieb v roku 2014 získať 500 tisíc nových občanov a z nich aspoň 30 tisíc nových voličov s plným volebným právom v Maďarsku. V Rumunsku sa tak už rozbehla volebná kampaň politických strán z Maďarska, ktorej cieľom je získať hlasy rumunských Maďarov. Niečo podobné očakávajú aj v Srbsku. V uvedenom kontexte je zrejmé, že aj petícia Zoltána Lomniciho je skôr politický projekt, ktorý má najmä vyprovokovať národnostné emócie a priniesť orbánovcom hlasy voličov.

● Rôzni samozvaní aktivisti maďarskej národnostnej menšiny v poslednom období viackrát dvojjazyčne označili železničné a autobusové stanice v obciach na juhu SR. Teraz sa k tomu pridáva aj SMK. Nemyslíte si, že by to tiež mali riešiť orgány EÚ?

Únia od najvyšších predstaviteľov štátov očakáva, že dokážu garantovať dobré susedské vzťahy medzi krajinami. Povojnová spolupráca medzi Nemeckom a Francúzskom má byť ukážkou tejto politickej kultúry. Maniere Orbánovho FIDESZ-u nielen vo vzťahu k susedom, ale aj k spravovaniu vlastnej krajiny vyvolávajú v Bruseli isté starosti. Európska únia je budovaná na pokojnej spolupráci národov a štátov. Pretrvávajúce, opakované provokácie koordinované z Budapešti sú o to viditeľnejšie, že nijaká z krajín Únie sa k svojim susedom nespráva tak expanzívne a arogantne. Všetci vieme, že SMK je politickým partnerom FIDESZ-u a na Slovensku pomáha presadzovať jeho politické ciele. Možno raz aj vo FIDESZ-e pochopia, že na dobrých susedských vzťahoch môžu štátnici vybudovať omnoho lepšiu budúcnosť svojich národov.

REFLEXIA

Otázka pôvodu jazyka zamestnáva v Maďarsku nielen jazykovedcov, ale aj veľkú časť obyvateľstva. Vedecky podloženú ugrofínsku jazykovú príbuznosť tu odmietajú a nahradzujú fantáziami a patriotizmom. Problémom pôvodu maďarského jazyka sa najnovšie zaoberá Gábor Fónyad-Joó, viedenský rodák a vedecký pracovník Rakúskej akadémie vied, v denníku Neue Zürcher Zeitung (č. 12, 2013).

Maďarské fantázie

Vo svojom príspevku uvádza, že podľa výsledkov historicko-porovnávacej jazykovedy patrí maďarčina do ugrofínskej jazykovej rodiny tak ako fínčina, estónčina, udmurčina a i. Podobne patrí nemčina do skupiny indogermánskych jazykov. Lenže mnohí Maďari sa s tým nechcú zmieriť. Pokladajú ugrofínsku jazykovú príbuznosť za Habsburgovcami vynájdenú teóriu v 19. storočí, aby vyprázdnili národné povedomie Maďarov. Nemálo „výskumníkov maďarstva“ sa už dávnejšie vydalo hľadať vznešenejších predkov a ich výsledky možno vidieť: sumerskí, perzskí, skýtski, etruskí, egyptskí, japonskí a grécki predkovia stoja najvyššie v želanom zozname. Fantázii sa nekladú žiadne hranice.

Argumenty proti ugrofínskej jazykovej príbuznosti pestujú u našich južných susedov už vyše storočie. Ich spoločným menovateľom je odmietanie ugrofínskej teórie. Argumentuje sa, že autorom tejto teórie je istý Josef Budenz – Nemec, vraj Habsburgovcami poverený tajný agent. Maďarský lingivista, básnik a prekladateľ Ádám Nádasdy pokladá túto sprisahaneckú teóriu za rovnako absurdnú ako predstavu, že Galilei bol turecký tajný agent, ktorý mal na príkaz sultána podkopať moc katolíckej cirkvi. Inou, často vyslovovanou námietkou je, že Maďar musí vedieť o svojej materinskej reči viac ako cudzinec. Tu autor cituje turkológa Wilhelma Radloffa z 19. storočia: „Vták nie je nijaký ornitológ.“ Skutočnosť, že niekto je Maďar, ešte neznamená, že je expert na maďarčinu.

Ako ďaleko môže viesť neústupné udržiavanie vedecky nepravdivej, ale národnú hrdosť podporujúcej fixnej idey, ukazuje v nemčine vydaná cestopisná príručka o Maďarsku. Autor Arpád Bari venuje päť strán jazykovej príbuznosti a vysvetľuje nemeckému čitateľovi: „Podľa najrozšírenejšej (a t. č. aj oficiálnej) verzie patrí maďarčina k ugrofínskym jazykom.“ V informačnom rámčeku potom naleje pán Bari (pôvodne lekár, teraz umelec) čistého vína: „Táto ugrofínska teória (vypracovaná nemeckými jazykovedcami v 19. storočí) sa tvrdošijne udržiava, hoci Fíni a Maďari sa navzájom vôbec nerozumejú.“

„Ugrofínsky problém“ sa stále viac mení na politický. Neprekvapuje, že pravicová radikálna strana Jobbik pravidelne bojuje politickými prostriedkami proti ugrofínskej teórii, ktorú pokladá za protimaďarskú a zraňujúcu národné povedomie. Pravda o pôvode tohto tajomného jazyka je prozaická. Maďarčina je ugrofínsky jazyk, ktorý sa vývojom vo svojom prostredí sformoval do dnešnej podoby. Jazykové zákony nemôžu klamať.

Ivan LUŽÁK

Samosprávy spôsobili motoristom škody v najmenej 5 800 prípadoch

Dôležité je správne si uplatniť škodu

Tibor B. HAČKO – Foto: archív

Dnes sú verejné komunikácie v mestách, obciach, ale aj v hlavnom meste v takej mizernej situácii, že prostriedky potrebné na ich opravu v rozpočtoch jednoducho nie sú. Samosprávy ledva pokrývajú vlastné potreby, nieto ešte financovať údržbu zvereného majetku, vrátane hlavných dopravných tepien.

Časté a výdatné sneženie, striedanie oteplení a následných tuhých mrazov a opätovných odmäkov sa výrazne prejavili na stave už aj tak schátraných vozoviek. Bežná jazda sa na našich cestách mení na umenie predvídať a často viac pripomína slalom medzi hlbokými a nebezpečnými výmoľmi, ktorý sa však stále častejšie končí poškodením vlastného vozidla. Od 1. decembra 2012 do 24. februára 2013 len v Allianz – Slovenská poisťovňa bolo nahlásených 600 poistných udalostí v havarijnom poistení spôsobených výtlkom. Keďže celková výška škôd dosiahla 569 tisíc eur, priemerná výška na jednu škodu sa tak vyšplhala na 958 eur. A to hovoríme len o nahlásených škodách! Poisťovacia prax totiž vychádza z pomeru 1:8 pri nahlasovaní poškodení pri malých poistných udalostiach, resp. udalostí, ktoré si vie poškodený rýchlo odstrániť sám. Reálne preto môžeme uvažovať, že samosprávy spôsobili motoristom škody v najmenej 5 800 prípadoch; zodpovední za stav komunikácií poškodili svojím lajdáctvom každý deň 65 vozidiel! V porovnaní s predošlými rokmi ide o rapídny nárast poistných udalostí aj celkovej sumy. Vlaňajšia zima priniesla o polovicu menej poistných udalostí.

■ AKO VYMÁHAŤ ŠKODU?

Ako postupovať pri uplatňovaní škody? Náhrada poškodenia bez uzatvoreného havarijného poistenia je možná nasledovnými spôsobmi: z poistenia zodpovednosti za škodu správcu komunikácie; u správcu komunikácie mimosúdnou dohodou; od správcu komunikácie na súde v občiansko-právnom konaní. Treba však upozorniť, že pôjde o zdĺhavé „vybavovačky“, preto je vhodné od momentu poškodenia vozidla zabezpečiť aj účasť polície. Rozhodne však zdokumentujte miesto poškodenia. Čo treba ešte urobiť?

SPOTREBITEĽ

1. Poškodenie vozidla zapríčinené výtlkom na ceste si uplatnite bez ohľadu na to, či udalosť prešetrovala polícia alebo nie.

2. Na mieste treba zdokumentovať škodu, jej rozsah aj samotnú vozovku, kde došlo k vzniku škody, napr. vlastnou fotodokumentáciou, prípadnými svedeckými výpoveďami a pod.

3. Nahláste škodovú udalosť poisťovni.

4. Pri havarijnom poistení máte nárok aj na pomoc asistenčnej služby, ktorá zabezpečí odtiahnutie do zmluvného servisu alebo opravu poškodeného vozidla na mieste.

5. Dožadujte sa náhrady v konkrétnom a zákonnom termíne od správcu komunikácie.

6. V prípade súdnych prieťahov neváhajte uplatniť svoje práva na Európskom súdnom dvore.

■ BRATISLAVSKÉ VRÁSKY

Toto musí spraviť poškodený. Čo však očakávame od samospráv? V hlavnom meste začal primátor M. Ftáčnik konať; avizoval, že sa chce sa uchádzať o získanie účelovej dotácie na opravu ciest. Práve bratislavské cesty sú totiž vďaka nadmernej migrácii z okolitých miest v absolútne katastrofálnom stave. Žiadna zo samospráv na ne však neprispieva, aj keď ich migrujúci vodiči využívajú viac ako Bratislavčania, ktorí častejšie cestujú mestskou hromadnou dopravou. Mesto už vyčlenilo milión eur na opravu havarijného stavu, ale aj na technológiu pre udržateľnú opravu ciest. Pomôcť by mal aj účelovo poskytnutý milión eur od Bratislavského samosprávneho kraja. Mesto však uvažuje aj o tom, že by využilo formu koncesie tak ako niektoré zahraničné mestá. Londýn a Paríž sú markantným príkladom, kde to funguje. Koncesionár by si zobral na 10 rokov koncesiu nad úsekom cesty. Opravu by vykonal z vlastných zdrojov a mesto by potom splácalo investované náklady. Ide o druh PP projekov, ktoré by však skutočne museli byť jednak v realizačných nákladoch, ale aj v splátkovej oblasti pripravené inou ako slovenskou ekipou, ktorá za 20 rokov priviedla naše komunikácie na prah totálnej deštrukcie a spôsobuje občanom každodenné priame majetkové ujmy.

Uplynulo dvadsať rokov od inaugurácie prvého prezidenta druhej Slovenskej republiky

Vznik štátu zabránil rozdrobeniu národa

Medzi marcové výročia roku 2013 patrí nepochybne mimoriadna udalosť – inaugurácia prvého prezidenta druhej Slovenskej republiky. Z množstva svedectiev, mediálnych záznamov, výpovedí novinárov – a dnes už aj mnohých historických kníh či kníh o vzniku a vývoji Slovenskej republiky – sme siahli po priamom pamätníkovi, ktorý sa tiež stal prvým – prvým prezidentským kronikárom. Docent JUDr. Pavol POLLÁK (na snímke) bol poradcom Michala Kováča v čase, keď sa rozhodovalo o prijatí ústavného zákona o zániku federácie, vtedy totiž M. Kováč zastával funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

● Ústavný vznik Slovenskej republiky, o ktorej sa predtým zo zahraničia a najmä z Prahy vyslovovalo toľko pochybností, hneď v prvých hodinách nového roku 1993 uznalo 62 štátov. Ukázalo sa, aké klamlivé boli zlomyseľné pražské tvrdenia o „nicotnem státečku, který sotva kdo uzná“. Lenže Slovensko nemalo hlavu štátu a vplyvné politické sily sa ani nezhodli na tom, kto by ňou mal byť. Pripomeňte, ako vyzerala vtedajšia vnútropolitická scéna?

Vedúce postavenie malo koncom roka 1992 Hnutie za demokratické Slovensko na čele s vtedy najpopulárnejším politikom s najsilnejšími pozíciami Vladimírom Mečiarom. HZDS kandidovalo MUDr. Romana Kováča, KDH malo svojho kandidáta – MUDr. Antona Neuwirtha, SDĽ dnešného primátora Bratislavy Milana Ftáčnika a Slovenská národná strana Jozefa Prokeša. Voľba bola 26. januára – a ani jeden z nich nezískal potrebných 90 hlasov. Voľba sa opakovala na druhý deň medzi dvomi kandidátmi, ktorí získali najviac hlasov – R. Kováčom (v prvom kole 69 hlasov) a M. Ftáčnikom (30 hlasov). Ale ani tie voľby neboli úspešné. R. Kováč dokonca získal podstatne menej hlasov ako v prvom kole a Ftáčnik si nepolepšil. Muselo sa rokovať, ale KDH, ktoré v roku 1992 nehlasovalo za Ústavu SR, vyhlásilo, že nemá záujem. Bola to typická farizejská politika. Rokovalo sa so SNS na čele s Ľ. Černákom, ale tá zmenila o niekoľko dní svoje rozhodnutie a pridala sa tak k opozičnému KDH a vlastne aj k maďarskej strane Egyutellés. Tá pritom vtedy vystupovala s požiadavkou autonómie – a napriek tomu sa dali dovedna a navrhli vlastného kandidáta, rektora Univerzity Komenského Juraja Šveca, ale ten bol vtedy práve v Paríži a keď nezískal podporu všetkých strán, tak faxom svoju kandidatúru odvolal...

● Dnes už možno zapadlo do zabudnutia, aká bola situácia, aký virvar bol po neúspešných voľbách prvého prezidenta a aká veľká hra nervov...

Treba si uvedomiť, že po neúspešných voľbách zostavil V. Mečiar delegáciu HZDS, ktorá mala rokovať o kandidatúre Michala Kováča, jednotlivo sa na rokovaniach zúčastňovali I. Gašparovič, A. M. Húska, O. Keltošová, R. Kováč, M. Sečanský a R. Zelenay. Ján Budaj loboval v KDH za kandidatúru M. Kňažka. Krátko pred ďalšou voľbou prezidenta, určenou na 15. februára 1993, do volieb zasiahol poslanec za SDĽ Ivan Hudec – podal písomný návrh na kandidatúru Ivana Gašparoviča, predsedu NR SR. Ten kandidatúru neprijal.

● S kým sa rokovalo najťažšie, kto mal rozhodujúce slovo?

Najťažšie, ale rozhodujúce rozhovory sa viedli so SDĽ. V NR SR mala 29 poslancov. Rokovania mal viesť osobne V. Mečiar. Ten však náhle ochorel alebo „ochorel“ a poslal za seba poslancov Milana Sečanského a Ivana Laluhu. Deň pred rokovaniami skupina poslancov HZDS, vedená M. Sečanským, podala návrh na prezidentského kandidáta Michala Kováča. Rokovania sa konali na Gunduličovej ulici v sídle SDĽ; viedli ich mladí intelektuáli strany Peter Weiss a Pavol Kanis. Obaja nesúhlasili so snahami HZDS obsadzovať všetky významné ústavné funkcie kandidátmi HZDS, čo podľa SDĽ nezodpovedalo politickému rozdeleniu síl po júnových voľbách v roku 1992. Muselo sa uskutočniť ešte jedno rokovanie, bolo tiež v sídle SDĽ, konalo sa v nedeľu 14. februára a SDĽ ako druhá najsilnejšia strana v parlamente predložila Michalovi Kováčovi 60 otázok – po dvadsať zo zahraničnej, z vnútropolitickej a z ekonomickej oblasti. Všetkých prítomných vtedy prekvapilo, ako bravúrne a odborne to M. Kováč zvládol.

● S odstupom dvoch desaťročí ako vidí prezidentský kronikár túto prvú predvolebnú prezidentskú kampaň?

Nuž, môžem len povedať, že kampaň za zvolenie za prezidenta Slovenskej republiky, ktorú viedol Michal Kováč, nemá vo vtedajších pomeroch obdobu v európskych parlamentných demokratických stranách. Vlastnosti prezidenta, ktoré presadzoval počas kampane vo verejných prejavoch či pred novinármi, by mali byť podľa neho o. i. nasledovné: „... mal by mať dostatočné životné skúsenosti, schopnosť zjednocovať úsilie rôznych politických strán a hnutí, rôznych spoločenských vrstiev či skupín, schopný udržiavať rovnováhu medzi jednotlivými zložkami moci, vnútropolitickú stabilitu a sociálny zmier. Mal by mať významný aktívny podiel na pokojnom ústavnom zániku federácie, na dovŕšení štátnej zvrchovanosti Slovenskej republiky a jej medzinárodného uznania.“

● Samozrejme, slovné spojenie o „aktívnom podiele na pokojnom ústavnom zániku federácie...“, ktoré sa dnes v podmienkach samostatného štátu, paradoxne v médiách, nálepkuje ako rozpad, bolo určené pre vtedy ešte stále pochybujúce zahraničie, ale aj pre našu verejnosť...

Áno, veď pripomínalo postoje a účasť M. Kováča na pokojnom ústavnom zániku federácie, pretože po júnových voľbách, v ktorých strana A. Dubčeka prehrala, resp. nevyhrala, nahradil ho vo funkcii predsedu Federálneho zhromaždenia ČSFR. Situácia bola mimoriadne zložitá, lebo Snemovňa ľudu zložená na paritnom zastúpení, aby Slováci nemohli byť majorizovaní, prehlasovaní, a Snemovňa národov volená podľa väčšinového princípu, teda väčšinu mali poslanci z českých volebných obvodov, sa držali zásady nerozdeľovať federáciu, teda nechceli nijaké nové republiky. Druhý moment bol závažnejší: väčšina slovenských poslancov vo FZ váhala, veď nedávno ich zvolili na štyri roky a zrazu mali stratiť zánikom federácie svoje poslanecké kreslá a existenciu. Zasiahol V. Mečiar. Požiadal M. Kováča, aby presvedčil slovenských poslancov zo SDĽ, z HZDS, z KDH a zo SNS, aby hlasovali za rozdelenie federácie a potom sa zo slovenských poslancov vytvorí Senát Slovenskej národnej rady.

● A to zabralo..., ale bolo to ešte stále málo. Akú úlohu zohral Alexander Dubček?

Veľkú zásluhu na hlasovaní má však aj vtedajší podpredseda federálneho parlamentu Alexander Dubček. M. Kováč požiadal o to, aby mohol rokovať s poslancami Dubčekovej sociálnej demokracie SSDS. A. Dubček bol predsedom klubu – a tak sa vlastne podarilo získať rozhodujúce chýbajúce hlasy, ktoré boli jazýčkom na váhach. Treba povedať, že A. Dubček dal súhlas po dlhom váhaní, ale nakoniec súhlas dal, a tak sme získali hlasy Ľubomíra Bystrického a Pavla Delingu, ktorý bol v SSDS za roľnícku stranu, a Jozefa Kleina. Alexander Dubček zároveň odporúčal M. Kováčovi, aby rokoval s poslancami SDĽ a povedal im, že osobne on, Dubček, s tým súhlasí – bol to generál Rudolf Tvarožka z Trenčína a novinár Štefan Nižňanský.

● Michalovi Kováčovi sa to teda podarilo s prispením Alexandra Dubčeka?

Isteže. Lenže pred rozhodujúcim hlasovaním obaja poslanci – Delinga aj Klein – ochoreli, mali chrípku a vážne srdcové ťažkosti. Delinga žil vo Vajnoroch, ale Klein až v Trebišove. M. Kováč sa však rýchlo rozhodol, a tak som ich oboch na čas hlasovania do Prahy doviezol – teda Kleina, vlastne cez celú vtedajšiu republiku! Spomínam to však najmä preto, že pre dejiny, pre našu históriu je dôležité, že to bol Alexander Dubček, ktorý hlasmi poslancov SSDS dopomohol k rozhodujúcemu kladnému výsledku hlasovania vo FZ o ústavnom zániku federácie.

● Treba tiež dodať, že sľub o vytvorení Senátu SR sa potom neuskutočnil.

Práve naopak, bol to M. Kováč, ktorý po svojom zvolení zamestnal 13 bývalých poslancov v prezidentskej kancelárii, paradoxne medzi nimi však aj poslanca KHD Jozefa Mikloška a Alojza Rajniča, ktorí 25. novembra 1992 hlasovali proti vzniku Slovenskej republiky.

● Voľba prvého prezidenta Slovenskej republiky sa konala 15. februára 1993 a jediný kandidát bol M. Kováč...

Pri navrhovaní sa prezentoval ako „presvedčený demokrat, ktorý sa riadi v živote aj v politike kresťanskými zásadami“. Zdôraznil, že „... spoločnosť potrebuje demokratický konsenzus, ako to vyplýva z našej starej stredoeurópskej kultúry ... Slovensko potrebuje sociálny zmier a sociálnu spravodlivosť – a to, aby sa presadzovali princípy kresťanskej sociálnej náuky i európskej sociálnej charty...“

● Dramatický vývoj teda trval nielen až do volieb, ale aj po inaugurácii...

Nebolo to pokojné, bolo to turbulentné obdobie. Osem ľudí sa zišlo 22. februára na porade s jedným jediným bodom – posúdiť koncept inauguračného prejavu, ktorý im predložil prezident Kováč. Vtedy bola ťažká hospodárska situácia, hrozila devalvácia slovenskej koruny, Slovensko malo pasívnu obchodnú bilanciu s najväčším partnerom Českou republikou a ekonomiku sa nijako nedarilo oživiť. Bolo treba vniesť nielen optimizmus, ale vieru vo vlastný štát, sebadôveru. Prítomný Dušan Slobodník – tak ako ostatní – ocenil prejav, ktorý si M. Kováč sám napísal a „vybrúsil“ mu ho Roman Kaliský. „Je to uvážený, osobný príhovor k národu a zároveň príhovor k svetu, svedectvo o nás,“ povedal D. Slobodník. Podstatné bolo, že prejav si písal Michal Kováč sám. Myslím si, že aj dnes má význam pripomenúť si aspoň sčasti jeho slová tak, ako odzneli 2. marca 1993: „Keď som koncipoval svoj inauguračný prejav, moja myseľ zaletela až k úsvitu našich národných dejín, ktorými nás viedli panovníci Veľkej Moravy – predvídavý Pribina, múdry Rastislav, energický Svätopluk, naši vierozvestcovia svätý Cyril a Metod, potom vzdelaná družina Antona Bernoláka, národne zrelí, európsky rozhľadení a demokraticky založení štúrovci, šľachetný Štefan Moyses, Karol Kuzmány, memorandová a matičná generácia. Po nej Milan Rastislav Štefánik, Andrej Hlinka a Martin Rázus a napokon tí Slováci, ktorí znovu a znovu zažívali pochodeň slobody doma i za hranicami až do novembra 1989.“

● A tento prvý prejav prezidenta okamžite viedol k medzinárodnému protestu, mal sa stať kameňom úrazu.

Už ôsmeho marca píše prezident prvú odpoveď na protest predsedu Zväzu Židov prenasledovaných nacistickým režimom S. Wiesenthalovi do Viedne. A tým aj vlastne prvú oficiálnu obranu slovenských dejín z pera prezidenta, resp. prvé prezidentské stanovisko k slovenským dejinám. Nepíše ho historik – píše ho politik: „Vážený pán Wiesenthal, diplomatickou cestou som dostal Váš list, v ktorom protestujete proti uvedeniu mena Andreja Hlinku medzi osobnosťami slovenských dejín v mojej inauguračnej reči ... myslím si, že v záujme historickej pravdy treba jednoznačne oddeliť činnosť Andreja Hlinku v prospech Slovenska a Slovákov od toho, čo sa udialo po jeho smrti. V tomto zmysle patrí jeho meno medzi osobnosti, ktoré výrazne prispeli k formovaniu slovenského národa a sú súčasťou slovenských dejín ... vieme tiež, že meno Andreja Hlinku bolo zneužité pre činnosť niektorých organizácií, ktoré niesli jeho meno vo vojnových rokoch. Táto činnosť nebola v súlade so zásadami demokracie a humanity, preto ju odsudzuje aj naša história a nové demokratické Slovensko nemôže a nebude na túto činnosť nadväzovať...“

● Týmto sa to však neskončilo.

Už o tri dni neskôr sa prezident opäť vracia k téme: 11. marca 1993 prečíta pripravený text pod názvom Stanovisko prezidenta Slovenskej republiky Michala Kováča k 54. výročiu vzniku Slovenského štátu 14. marca 1939.

● Po prvý raz v oficiálnom texte ústavného činiteľa samostatného štátu sa nehovorí s prídomkami, nehovorí sa o nijakom tzv. slovenskom štáte, nehovorí sa o nijakom klérofašistickom štáte. A najmä – nepíše sa s malým začiatočným písmenom, ale s veľkým ako vlastné meno. Vráťme sa doslova k tomu, čo vtedy odznelo, čo prezident o 14. marci 1939 povedal.

„Ku vzniku Slovenského štátu došlo po tom, čo západné demokracie i Sovietsky zväz opustili česko-slovenského spojenca, po tom, čo dovolili Hitlerovi krájať okrajové územia nášho, vtedy ešte spoločného štátu. Slovenský štát vznikol v podmienkach, keď Slovensko bolo ponechané samo na seba a napospas Hitlerovi. Na území malého Slovenska vystierali krádmú ruku južní aj severní susedia a nad všetkými uzurpátormi dohliadal veľký agresor Hitler, pre ktorého to bola len hra na šachovnici.“

„Vznik Slovenského štátu preto hodnotím ako zúfalý pokus zabrániť tomu najhoršiemu, t. j. úplnému rozdeleniu Slovenska, totálnej bezprizornosti občanov vtedajšieho Slovenska. Slovenský štát, ktorý vznikol, nebol a ani nemohol byť demokratickým štátom, lebo vznikol z vôle Hitlera. Tu treba vidieť, že na jednej strane Slovensko kolaborovalo s Hitlerom, ale na druhej strane budovalo svoj štát, v ktorom slovenský národ dokázal hospodársku schopnosť a sebestačnosť, rozvíjal sa aj kultúrne, vytvoril armádu, ktorá sa v príhodnej chvíli postavila proti Hitlerovi. Súčasne vieme, že politický systém vojnovej Slovenskej republiky nebol demokratický, že tu vládla jedna politická strana, ale že aj v tejto strane boli rôzne sily.“

„Odstránenie demokracie, deportácie Židov, potláčanie inak zmýšľajúcich občanov, rôzne neprípustné zásahy od osobnej slobody a do súkromného vlastníctva, to nikdy nemožno odobriť. Toto je ťažké dedičstvo, ktoré nemôžeme akceptovať. Ale aj vojnová Slovenská republika bola historickým faktom, ktorý nemôžeme vytrieť zo slovenských dejín. Slovenská republika rokov vojny potrebuje svoje objektívne a nikomu nepodplatné zhodnotenie. Mám záujem, aby proces hodnotenia vojnového obdobia pokračoval.“

POZNÁMKA RED.: Píše sa rok 2013 – a proces hodnotenia vojnového obdobia ešte stále pokračuje. SNN o. i. spomienkami kronikára doc. JUDr. Pavla Polláka v redakčnom spracovaní Dušana D. Kerného to chcú čitateľkám a čitateľom pripomenúť. Dnes sú k dispozícii viaceré publikácie. Najnovšia – Prvá Slovenská republika 1939 – 1945, vyšla s vročením 2012 z dielne historika prof. Róberta Letza a vydalo ju ako vysokoškolskú učebnicu Literárne informačné centrum.

Kontakty Matice slovenskej so Svätou stolicou pretrvávajú už 150 rokov

Z matičných darov Vatikánu a Rímu

Stanislav BAJANÍK – Foto:autor

Rok sv. Cyrila a Metoda inicioval už mnohé vydarené podujatia, okrem iných aj nedávnu matičnú púť Slovákov do Vatikánu a Ríma s odovzdaním darov odchádzajúcemu pápežovi Benediktovi XVI., jeho pozdravením Matice slovenskej (MS) a ďalšími sprievodnými podujatiami, vedenú predsedom MS M. Tkáčom, o ktorej sme v SNN už písali. Vzťahy národnej ustanovizne so Svätou stolicou majú už dlhú históriu. Novodobé matično-rímsko-vatikánske aktivity sa naštartovali už v novembri v roku 1994.

Dnes je všeobecne známe, že aj zásluhou prvého predsedu Matice slovenskej (MS), rímskokatolíckeho biskupa Dr. Štefana Moysesa spolu so slovanskými biskupmi Vatikán v roku 1864 presunul celocirkevný sviatok sv. Cyrila a Metoda zo 14. marca (pozn. autoira: dátum určený cisárovnou Máriou Teréziou pre celé Rakúsko-Uhorsko od 70. rokov 18. storočia, niektoré slovenské enklávy v zahraničí a niektoré slovanské národy slávia sviatok sv. Cyrila a Metoda 14. februára – deň smrti sv. Cyrila) na vyhovujúcejší 5. júl, čo pretrváva dodnes. Známe sú i ďalšie historické kontakty matičnej reprezentácie a inteligencie s Vatikánom v nasledujúcich desaťročiach, najmä vynútený exilový pobyt v Ríme a častú návštevu Vatikánu v životných osudoch Jozefa Cígera Hronského, Stanislava Mečiara, Jozefa Cincíka, Štefana Polakoviča a i. po roku 1945.

Návšteva matičiarov u nebohého Jána Pavla II.

■ ZA J. C. HRONSKÝM

Exulant Jozef C. Hronský v roku 1945 – 1948 hnaný z domu štvavou kamarilou čechoslovakistov a boľševikov sa v roku 1945 s rodinou uchýlil do Ríma. Neskôr pod tlakom prenasledovania do mestečka Oriolo Romano, neďaleko metropoly, odkiaľ pochádza viac výtvarných a umeleckých diel. V spolupráci s Mons. A. Medovým a vtedajším starostom mesta, veľvyslanectvom SR v Ríme a vo Vatikáne sa v roku 1994 podarilo prvej matičnej reprezentácii (bývalý predseda MS J. Markuš, správca MS M. Bielik, tajomník MS S. Bajaník, vedecko-výskumný pracovník MS F. Bielik) navštíviť Oriolo Romano, kde bola odhalená – ako matičný dar – pamätná tabuľa na jeho tunajší nútený pobyt. Skupina slovenských povojnových exulantov sa musela pod tlakom vyhnanstva v roku 1945 usídliť v Taliansku, najmä v Bologni, vo Verone, v Ríme, kde by sa po vzore Oriolo Romano žiadalo oceniť ich národný a matičný prínos pamätnou tabuľou aspoň v jednej z uvedených lokalít, predovšetkým v Ríme.

Ako vždy aj v novembri 1994 aula Pavla VI. nezívala prázdnotou. V sprievode viacerých Slovákov sa matičná reprezentácia zúčastnila na generálnej audiencii a desaťminútovom osobnom stretnutí s pápežom Jánom Pavlom II (na snímke). Niesla mu dar – faksimile cyrilo-metodských písomných pamiatok, jedných z najcennejších zbierok v dokumentácii MS. Voľná debata na cyrilo-metodskú tematiku, o Slovensku, Matici slovenskej vyústila napokon do pápežského poďakovania Matici slovenskej, slovenskej delegácii a Slovákom vo Vatikáne s tradičným pápežským požehnaním. Delegácia Matice počas dňa navštívila tiež interiéry Vatikánu, Chrám sv. Petra, Sixtínsku kaplnku, vatikánske múzeá a bola prijatá u prefekta Vatikánskej apoštolskej knižnice L. F. Boylea. Knižnici darovala publikácie s tematikou sv. Cyrila a Metoda, MS a získala možnosť nahliadnuť do najcennejších dokumentov starých niekoľko storočí, dotýkajúcich sa území dnešného Slovenska.

■ ÚSTAV SV. CYRILA A METODA

Súčasťou návštevy bolo aj prijatie u riaditeľa Biblioteka nationale P. Venezienu v Ríme, ktorý sa živo zaujímal o našu Národnú knižnicu v Martine – vtedy ešte patriacu pod Maticu slovenskú, pokiaľ ju neprajníci od nej neodtrhli. Ambasády pripravili aj návštevy chrámov Santa Maria Maggiore, sv. Klimenta, hrobu sv. Cyrila a ďalších pamätných miest pre Slovákov a Slovanov v Ríme. Na niektorých podujatiach sa zúčastnil aj terajší predstaviteľ gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku Mons. J. Babjak, viacerí kňazi študujúci a pôsobiaci vo Vatikáne, Slováci žijúci v Ríme. Spoločne sa poklonili pamiatke kňaza a cyrilo-metodského historika M. Lacka pochovaného v Ríme, absolvovali ďakovnú bohoslužbu v Kalixtových katakombách, pamiatke na prenasledovaných kresťanov. Spoločná aula veľvyslanectiev SR v Ríme a vo Vatikáne privítala delegáciu Matice a Slovákov žijúcich v Ríme tradičným slovenským zvykom a vytvorila priestor na takmer dvojhodinovú diskusiu, ktorá vyústila do matičného ocenenia významného operného speváka – Slováka v Ríme – Ladislava Pudiša.

Rímska cesta vyústila do návštevy slovenského vysielania Rádio Vatikán, kde sa nahrávala neformálna diskusia a interview jeho poslucháčov doma i vo svete na tému Národná a duchovná obroda Slovenska, miesto MS v jej procese.

„Vieme, že tento ústav má byť v Ríme ohniskom náboženského života Slovákov. Uctievajte si aj naďalej pamiatku vašich svätých...," vyriekol Pápež Pavol VI. 14. septembra 1963 pri otváraní Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme – dnes Pápežský slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda. Ústav s chrámom, so seminárom, s gymnáziom, s archívom a s celým svojím akademickým, editorským zázemím, so súsoším sv. Cyrila a Metoda od exilového sochára W. Schiffera patrí k najcennejším „azylovým" miestam Slovákov v Ríme, Taliansku a vo svete. Je to dar slovenského exilu nášmu národu v zahraničí. Vychoval množstvo slovenskej inteligencie, kňazov (o. i. aj dnešných predstaviteľov MS v Chorvátsku), vydal stovky diel náboženskej, vedeckej, umeleckej literatúry, podporoval katolícke misie v Európe a zámorí, navštívilo ho viac pápežov: Ján XXIII. – svätil základný kameň, Pavol VI., Ján Pavol II., množstvo vysokých cirkevných hodnostárov – Slovákov i Neslovákov zo sveta. V komunistickej ére ho navštevovali najmä Slováci zo slobodného slovenského sveta, ale i z dnešného Chorvátska a zo Srbska. Matičná delegácia bola prijatá vedením Ústavu v novembri 1994. Matičným darom – faksimile Bardejovského katechizmu zo XVI. storočia, zlatou medailou MS poctila J. E. kardinála J. Tomka, ďalšími darmi a medailami biskupov J. E. J. Zlatňanského, Š. Vrableca, arcibiskupa D. Hrušovského. Ústavná knižnica ostala doplnená o knižné dary s tematikou MS, slovenského, národného a duchovného života.

■ Z DAROV VATIKÁNU

Pred desiatimi rokmi v septembri 2003 získala MS príležitosť poďakovať sa pápežovi a Vatikánu za pozdravy, audienciu, prehliadku cenných vatikánskych a akademických priestorov zmenšenou kópiou súsošia sv. Cyrila a Metoda z Komárna, kópiou čiernokľačianskej pyxidy, schránky zo slonovej kosti viazanej na misiu sv. Cyrila a Metoda na naše územie, objavenú v Čiernych Kľačanoch v roku 1974. Vtedajší apoštolský nuncius J. E. H. Nowacky na prijatí spoločnej delegácie MS a obce Čierne Kľačany nás ubezpečil, že lietadlo Svätého Otca z Bratislavy neodletí bez darov Vatikánu, čo sa aj stalo. Darované súsošie bolo súčasťou výzdoby hlavného oltára pápežskej bohoslužby v Bratislavskej Petržalke v septembri 2003. Apoštolský nuncius na Slovensku J. E. M. Giordana prijal matičnú delegáciu v rámci Roka kresťanskej kultúry v roku 2010. Oboznámil sa s fenoménom Matice slovenskej, jej aktivitami, prijal ako matičný dar umelecký reliéf s podobizňou sv. Cyrila a Metoda, ba vyšiel s iniciatívou, či by MS nemohla mať svojho zástupcu v tamojšej kultúrnej rade Svätej stolice vo Vatikáne, čo sa však, žiaľ, nestalo.

■ NA MARGO

Ponovembrové roky mala MS svoj podiel aj na ďalších cyrilo-metodských aktivitách v Ríme v spolupráci Ministerstvom kultúry SR. Neskôr vďaka petrovskému kamenárovi Bartošovi mohla MS osadiť v Taliansku pamätnú tabuľu Slovákom padlým v I. svetovej vojne na Piave – Ponte di Piave – v roku 2008, Follina v roku 2009. V súčasnosti je v príprave pamätná tabuľa sv. Cyrilovi a Metodovi v Benátkach (Pozn. autora: pripravuje ju OZ Allegra aj v spolupráci s autorom tohto príspevku) na pamiatku ich zápasu s trojjazyčníkmi v roku 867 o uznanie staroslovenčiny ako štvrtého liturgického a literárneho jazyka v IX. storočí, oficiálne schváleného pápežom Hadriánom II. v Ríme v roku 867, resp. niekedy na jar 868.

Len z uvedeného a zo správ nedávnej matičnej púte do Vatikánu a Ríma (dary, audiencia, pápežský pozdrav) jasne vyplýva, že matično-rímsko-vatikánske kontakty sú staré

Duchovná služba má v ozbrojených zložkách svoje vážne, nezastupiteľné a dôležité miesto. Úlohy duchovnej služby sa netýkajú len príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov a ich osobitných okolností, ale aj štátu vzhľadom na všeobecné cítenie a porozumenie spoločnosti pre podstatu a úlohu ozbrojených zložiek v ľudskej spoločnosti. Cirkev na základe toho zriadila už 34 ordinariátov po celom svete.

Ordinariát ozbrojených zložiek slávi desať rokov

Duchovná služba v armáde

František MRVA - Foto: autor, L. LESAY

Biskup-ordinár František Rábek.

Cirkev postoj k duchovnej službe prejavila ustanoveniami kánonického práva o vojenských duchovných správcoch a vydaním apoštolskej konštitúcie Jána Pavla II. Spirituali militum curae, ktorá kánonicky upravuje duchovnú službu formou personálnych diecéz (vojenských ordinariátov, ordinariátov OS a OZ a pod.) na čele s vojenskými biskupmi, biskupmi OS a OZ alebo poľnými ordinármi. Význam a dôsledky kánonickej úpravy duchovnej služby v konštitúcii spočívajú vo vzniku diecézy OS a OZ. Duchovná služba tak má oporu aj v cirkevnej legislatíve, čo umožňuje špecifickým spôsobom dôsledne plniť jej poslanie v prospech spoločného dobra.

■ SLÁVNOSTNÁ OMŠA

Na základe parciálnej Zmluvy o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky zriadila Svätá stolica podľa kánonického práva Ordinariát OS a OZ SR, ktorý začal svoju činnosť 1. marca 2003. Ordinariát je postavený na úroveň diecézy. Na čele ordinariátu je Mons. František Rábek, ktorého Svätý Otec Ján Pavol II. vymenoval 20. januára 2003. Generálnymi vikármi boli plk. ThLic. Marko Trochan, pplk. ThLic. Michal Štang a v súčasnosti tento úrad zastáva mjr. Mgr. František Počurek.

V utorok 5. marca sa v Bratislave konala slávnostná pontifikálna omša k 10. výročiu zriadenia Ordinariátu Ozbrojených síl (OS) a Ozbrojených zborov (OZ) SR, ktorá sa uskutočnila v Katedrále sv. Šebastiána v Bratislave-Krasňanoch. Hlavným celebrantom bol vojenský biskup-ordinár František Rábek, koncelebrovali apoštolský nuncius Svätej stolice v SR Mons. Mario Giordana, bratislavský arcibiskup metropolita Mons. Stanislav Zvolenský, vojenskí biskupi zo zahraničia, slovenskí biskupi a vojenskí, policajní, väzenskí a hasičskí kapláni. Prítomní boli predstavitelia a zástupcovia ministerstiev spadajúcich pod ordinariát, vojenskí duchovní z Rakúska, Maďarska, Nemecka, Belgicka, Bosny a Hercegoviny a ďalší.

■ ŠPECIFICKÉ POSLANIE

Biskup Rábek v homílii venoval pozornosť tohtoročnému 1 150. výročiu príchodu slovanských vierozvestcov sv. Cyrila a sv. Metoda na územie Veľkej Moravy a vyzdvihol tiež významnú udalosť, akou bolo zriadenie Ordinariátu OS a OZ SR pápežom Jánom Pavlom II. Vyjadril vďaku všetkým kaplánom a duchovým ordinariátu, ktorí dobrovoľne začali pred desiatimi rokmi slúžiť veriacim v ozbrojených zložkách. Konštatoval, že dnes sú miesta duchových v silových rezortoch obsadené na 90 percent. Slúži dovedna 57 kaplánov, z toho 21 vojenských, 14 policajných, traja hasičskí a 19 väzenských. Pomáhajú príslušníkom OS a OZ plniť ich neľahké úlohy doma i v misiách v zahraničí. „Chceme aj naďalej pracovať s nasadením a pomáhať pri plnení úloh ordinariátu," zdôraznil biskup Rábek. Apoštolský nuncius Giordana na záver omše vyjadril vďaku biskupovi-ordinárovi Rábekovi a všetkým jeho spolupracovníkom pri príležitosti jubilea: „Zriadenie vojenského ordinariátu pred desiatimi rokmi bolo skutočným Božím darom a umožnilo formovať veriacich v špecifickom prostredí ozbrojených zložiek. Cirkev si je dobre vedomá špecifík týchto rezortov a ich potrieb, a preto blahoslavený Ján Pavol II. zriadil na Slovensku vojenský ordinariát. Za uplynulé roky ste urobili veľa dobrej a poctivej práce vďaka mnohým usilovným kňazom," zdôraznil nuncius.

Je to už dvadsaťpäť rokov odvtedy, čo sa 25. marca 1988 v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí odohrala pokojná manifestácia občanov za náboženské i občianske práva a slobody, známa neskôr pod označeniami Sviečková manifestácia, Sviečková demonštrácia alebo Bratislavský Veľký piatok. Bolo to od začiatku tzv. konsolidácie režimu v bývalom socialistickom Československu najväčšie vystúpenie veriacich a možno ho právom považovať za predzvesť pádu totality na našom území.

Bratislavský Veľký piatok ukázal túžbu po slobode

Plamene sviečok a svetlo nádeje

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ - Foto: archív SNN

Účastníci sviečkovej manifestácie spred 25 rokov.

Sviečková manifestácia bola završením aktivít tajnej cirkvi proti komunistickej svojvôli, ktorá potláčala všetky občianske slobody. Organizátori veľmi dôsledne dbali na to, aby oficiálne dodržali všetky vtedy platné zákony a predpisy, podľa ktorých už aj v tej dobe stačilo akúkoľvek manifestáciu vopred ohlásiť.

■ BOLA OHLÁSENÁ

Ako hovorí František Mikloško, jeden z hlavných organizátorov manifestácie: „Ešte 10. marca 1988 som listom adresovaným Obvodnému národnému výboru (ObNV) Bratislava I oficiálne ohlásil pripravované uskutočnenie pokojného verejného zhromaždenia občanov, ktorého programom mala byť tichá manifestácia občanov za menovanie katolíckych biskupov na uprázdnené diecézy na Slovensku podľa rozhodnutia Svätého Otca, za úplnú náboženskú slobodu a za dôsledné dodržiavanie občianskych práv v Československej socialistickej republike.“

Občianske práva a slobody, teda i sloboda zhromažďovania, boli v tom období oficiálne zaručené Ústavou ČSSR z roku 1960. Platil aj Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktorý ČSSR prijala v roku 1976, komunistické orgány ratifikovali aj dohody helsinského Záverečného aktu KBSE z roku 1975 a tiež Záverečného dokumentu následnej madridskej konferencie z roku 1983. Správa o chystanej manifestácii sa po celom Slovensku šírila ústnym podaním cez aktivistov, amatérsky tlačenými letákmi, ale aj zahraničnými rozhlasovými stanicami prostredníctvom Rádia Vatikán, Hlas Ameriky a Slobodná Európa. Represívne zložky komunistickej moci mali dosť času na prípravu zásahu proti pokojnému zhromaždeniu občanov.

■ TVRDÁ REPRESIA

Proti modlitbám a sviečkam v rukách veriacich nasadila moc obušky a vodné delá. Zásah Verejnej bezpečnosti (vtedajšej polície) a Štátnej bezpečnosti (tajnej komunistickej polície) proti pokojnej manifestácii bol neprimerane brutálny a zábery z neho, ktoré obleteli svet, ukázali zbytočnú agresivitu, no i bezmocnosť zástupcov vtedajšej totalitnej moci. Do programu československej televízie zaradila dramaturgia na čas konania manifestácie film Angelika, markíza anjelov, čo dnes vyznieva ako smiešna detinskosť. Autentické zábery z manifestácie a následného zásahu polície videli mnohí diváci aj na Slovensku už v prvých večerných správach rakúskej štátnej televízie ORF vďaka redaktorke Barbare Coudenhove-Calergi a jej kameramanovi.

Na potlačenie zhromaždenia veriacich občanov bolo nasadených celkovo až 953 príslušníkov policajných zložiek. Policajti zadržali 126 občanov ČSSR a 12 cudzích štátnych príslušníkov, medzi ktorými boli aj oficiálne akreditovaní novinári. Správu o zhromaždení veriacich a zásahu poriadkových síl proti nim predložili predsedníctvu ÚV KSČ v apríli 1988 Ignác Janák a Peter Colotka. Predsedníctvo ÚV KSČ ju prijalo súhlasne a bez námietok.

■ BEZ ODPLATY

Po zmene politického systému z novembra 1989 začala vojenská prokuratúra trestné stíhanie majora Alexandra Kysuckého za trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa preto, že nezákonne zaistil Františka Mikloška. Vzhľadom na to, že František Mikloško spoločne s Jánom Čarnogurským navrhli zastaviť jeho trestné stíhanie, podala komisia Slovenskej národnej rady prezidentovi republiky v prospech trestne stíhaného žiadosť o udelenie milosti. Okrem Alexandra Kysuckého nebolo začaté trestné stíhanie proti nikomu z bývalých politických a štátnych činiteľov.

Máme výrečné dôkazy dávnej kresťanskej minulosti našich predkov

Oslavujeme našich prvých učiteľov

Milan S. ĎURICA – Ilustrácia: hlaholika.sk

Jubilejný rok sv. Cyrila a Metoda už v prvých mesiacoch roka 2013 dokazuje, že Slováci sa hrdo hlásia k odkazu svojich byzantských misionárov, ktorí boli pápežom vyhlásení aj za spolupatrónov Európy. Ich kresťanská a kultúrna misia zanechala v Moravskej ríši Slovákov i v susednom slovanskom svete nezmazateľné stopy. Je však nepochopiteľné, že na Slovensku dnes nepoznáme ani jeden pamätník, ktorý by Slovákom hovoril o staroslovenskom liturgickom jazyku a písme.

O zmysle misie solúnskych bratov. Napríklad v chorvátskej Rijeke je mestská knižnica so stálou expozíciou o vývoji chorvátskej hlaholiky ako mladšej vetvy moravskej staroslovenčiny, niektorí chorvátski mnísi aj dnes tlačia knihy v chorvátskej hlaholike.

■ VEDECKÉ ZÁKLADY

Naozaj už na prvý pohľad je v tom určitý paradox. Ale nesmieme zabúdať na to, že všetky slovanské národy sa len veľmi neskoro začali vážnym spôsobom zaoberať výskumom svojich dejín. Za začiatok vedeckej slavistiky sa pokladá až založenie prvej univerzitnej katedry pre slovanskú filológiu na cisársko-kráľovskej univerzite vo Viedni v roku 1849. Zo skromných začiatkov sa slavistická veda začala systematickejšie rozvíjať až po prvej svetovej vojne a všeobecnejší impulz k rozvoju interdisciplinárneho prístupu k otázkam najstarších dejín Slovanov a jednotlivých slovanských národov, ich jazykov a kultúr sa datuje iba do týchto posledných desaťročí po druhej svetovej vojne.

Ďalším momentom na pochopenie našej odlišnej situácie je jednoducho skutočnosť, že trebárs na rozdiel od Chorvátov my sme od 11. storočia nedisponovali žiadnou formou vlastnej národnej štátnosti. So vznikom Česko-Slovenska v roku 1918 sa situácia Slovákov v tomto ohľade iba formálne zmenila. Namiesto maďarských štátnych záujmov veda začala slúžiť vládnej koncepcii jednotného „československého“ národa, v ktorej pre slovenské národné záujmy nebolo miesta. Prvá Slovenská republika trvala necelých šesť rokov. Je pravda, že sa veľmi intenzívne budovala slovenská veda vo všeobecnosti. Z českej Komenského univerzity sa stala Slovenská univerzita, bola založená Slovenská akadémia vied a umení, Slovenská vysoká škola technická, Štátny geologický ústav, Slovenská národná knižnica, Štátny ústav pre slovenskú ľudovú pieseň, Štátny archeologický ústav a ďalšie vedecké inštitúcie. Na insígniách hodnostárov Slovenskej univerzity sa skveli medaily s Cyrilom a Metodom. V roku 1941 Slovenská mincovňa vydala nádhernú striebornú 20-korunovú mincu s plastikou našich najstarších učiteľov. A nitriansky župan Štefan Haššík inicioval v priestore tohto nášho historicky najstaršieho mesta – na Bielej hore – postavenie veľkej národnej svätyne sv. Cyrila a Metoda. Čas mu dovolil iba realizovať pomník sv. Cyrila a Metoda na Branči, ktorý vyhotovil Fraňo Gibala. Na šírenie výsledkov vedeckých zistení slovenských odborníkov začali sa zakladať pri zahraničných univerzitách Lektoráty slovenského jazyka a literatúry, ako napríklad v Ríme a v Neapole. To všetko však dostalo po roku 1945 zase celkom odlišné zameranie nielen v zmysle československej štátnosti, ale predovšetkým – ako to správne konštatoval košický archeológ Pavol Machala (1995) – najmä pre archeológiu a historické vedy ideologickým diktátom nanútenú úlohu „dokázať pravdivosť téz historického materializmu“.

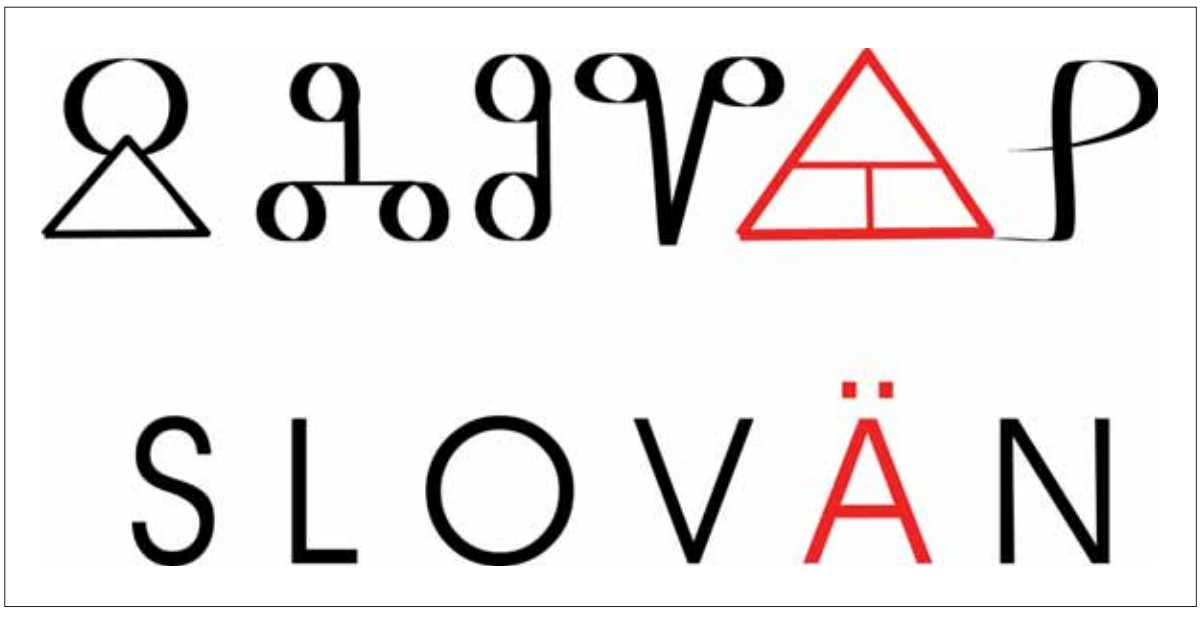
■ NOVÝ SMER

Obnovenie slovenskej štátnosti v roku 1993 vzbudzovalo nádej, že sa situácia opäť podstatne zmení na lepšiu. Ale smerovanie slobodnej slovenskej vedy na poznávanie našich najstarších dejín doposiaľ vykazuje skôr sklamanie. Súčasná veda pre svoj normálny rozvoj vyžaduje najmenej dva až trikrát taký objem štátnych dotácií, aký jej doposiaľ prideľovali všetky slovenské vlády. Ďalšou príčinou tohto nenormálneho stavu je aj objektívna situácia vyplývajúca z toho, že naši najstarší predkovia na Slovensku ani v 9. storočí vo svojom kultúrnom vývoji nedosiahli vyšší stupeň gramotnosti, s výnimkou veľmi obmedzeného počtu šľachtických rodov, ktoré mohli vysielať svojich synov do bavorských kláštorných škôl. Veď preto Konštantín a Metod museli im vymyslieť abecedu, písmo. Bolo to veľmi vážne a odvážne podujatie, ale – ako dejinná skutočnosť dokázala – chýbali mu u nás dostatočné životné podmienky. Uvedenie jazyka našich dávnych predkov – staroslovenčiny – do bohoslužieb nebolo totiž také „revolučné“, ako sa to často predstavuje. Cirkev na Východe odnepamäti uznávala celý rad rozličných liturgických jazykov a rešpektovala aj ich osobité písomné formy. Nie je vylúčené, ba skôr pravdepodobné, že aj týmto na kresťanskom východe bežným jazykovým pluralizmom, oproti už zjednocujúcej výlučnej latinčine na západe Európy, byzantský cisár Michal III. mohol mať zámer rozšíriť vplyv svojej ríše až do srdca Európy. A musíme si priznať, že – so značnou podobnosťou s novodobým obnovením našej stredovekej štátnosti – sľubné dielo Cyrila a Metoda podrazil náš vlastný politický činiteľ. Bol to totiž sám kráľ Svätopluk I. Veľký, ktorý pod vplyvom svojho biskupa, švábskeho mnícha Wichinga dal smrteľný úder úspešne sa rozvíjajúcej národnej cirkevnej organizácii tým, že barbarsky vyhnal slovenských kňazov a diakonov, ktorých potom Chorváti a Byzancia radostne prijali a umožnili im pokračovať v tom diele. Tento fatálny čin zapríčinil, že sa ovocie prvej slovenskej cirkevnej organizácie zachytilo inde, počnúc Chorvátmi, u ktorých sa takzvaný glagolitizmus v niektorých regiónoch zachoval cez dlhé storočia. Ako to dokázali, to je aj pre nich záhadou.

■ CEZ PROTIVENSTVÁ VEKOV

K našim predkom potom celkom logicky prišla západoeurópska latinizácia, ktorej sa chytili aj zvyšky rozdrvených bojovných združení starých Maďarov, prinútených po porážke pri Augsburgu v roku 955 usadiť sa v niekdajšej Panónii. Títo však už predtým vyše pol storočia všade tam, kde prenikli, spálili, zničili a spustošili všetko, čo akýmkoľvek spôsobom pripomínalo výtvor kultúry. Aj toto plienenie môže byť jednou z príčin, že sa u nás nezachovali pamätnosti z obdobia Cyrila a Metoda. Ak sa predsa len niečo zachránilo, mohli to zničiť nespočetné neskoršie plienenia a požiare, ktorými postihli naše hrady, katedrály a kláštory s ich archívmi a knižnicami Tatári, Matúš Čák, husiti, Turci, povstalci, Napoleon a ďalší, ťažšie identifikovateľní cudzí aj domáci zlodeji. Preto my doposiaľ nemáme zachované, prípadne objavené také a tak početné pamätihodnosti na našu prvú národnú abecedu a cirkevnú i literárnu tvorbu z obdobia, keď u nás pôsobili byzantskí učitelia Konštantín a Metod.

Zúfať však netreba. Veď archeologické nálezy už aj v týchto posledných rokoch, ako napríklad nedávno verejnosti sprístupnený „poklad“ z Bojnej, dokazujú, že už dávno pred Cyrilom a Metodom – na samom začiatku 9. storočia – naši predkovia aspoň do určitej miery poznali kresťanstvo aj latinské písmo. A všetci vieme, že systematický archeologický výskum slovenských historických lokalít je ešte iba v skromných začiatkoch. Čakajme teda na ďalšie podobné prekvapenia, ktoré určite nebudú chýbať. Ja som presvedčený, že pod nehlbokou vrstvou slovenskej zeme na mnohých miestach čakajú na objavenie až netušene vzácne pamiatky. Schopných ľudí na to už máme, len finančné prostriedky zatiaľ chýbajú. Ale mali by sa nájsť, ak sa chceme dôstojne predstavovať a zachovať si primerané postavenie v európskom spoločenstve národov a štátov.

V bratislavskom Dome umenia vystavuje Umelecká beseda slovenská

Sviatok slovenských výtvarníkov

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Pozdrav umením alebo Ars Salutem – tak znie názov výstavy, ktorú do konca marca hostí Dom umenia na Námestí SNP v Bratislave. Ponúka výtvarné diela 89 umelcov združených v najrešpektovanejšom umeleckom spolku na Slovensku – v Umeleckej besede slovenskej, pričom akcent kladie na významné výročia v roku 2013. Samozrejme, jedným z najvýznamnejších je 1 150. výročie príchodu vierozvestcov Cyrila a Metoda na naše územie.

Výstava v Dome umenia má úspech.

Predvlani si výtvarníci združení v Umeleckej besede slovenskej pripomenuli 90 rokov svojej spolkovej činnosti výstavou Art Misia. Pripomenuli si tým slová z preambuly svojich stanov z roku 1921, ktoré znejú „šíriť krásu“. Pri otvorení tohtoročnej výstavy by mohli odznieť slová z listu, ktorý písal majster Fulla majstrovi Galandovi: „Maľujeme svoju skutočnosť, svoje sny, vyjadrujeme seba... Moderný maliar nemaľuje len to, čo vidí, ale aj to, čo o veci vie... Je básnikom, je tvorcom.“

■ SVIEŽA PESTROSŤ

Keď divák vstúpi do veľkorysých priestorov bratislavského Domu umenia a ponorí sa do výstavy Ars Salutem, skutočne ho „pozdraví umenie“. Výtvarné umenie v impozantne širokom zábere štýlov a techník. Na svoje si príde milovník abstrakcie rovnako ako ctiteľ klasických výtvarných postupov, či už krajinárskych alebo portrétnych. Od maľby cez grafiku, fotografiu až po plastiku sú tu zastúpené všetky výtvarné techniky. Svoju výtvarnú inšpiráciu, takpovediac „výtvarný kľúč do fantázie“, tu nájde návštevník, ktorý dáva prednosť krehkým snovým obrazom, aké vystavuje Anna Porubovičová, ale aj ctiteľ postmodernej, graficky agresívnej maľby v podaní známeho ilustrátora Martina Kellenbergera.

Starosta Umeleckej besedy slovenskej Emil Semanco k leitmotívu výstavy povedal: „Je to fascinujúca príležitosť vzdať v prvom rade hold sv. Cyrilovi a sv. Metodovi a ich misijnému pôsobeniu, ktoré sa na našom území začalo pred 1 150 rokmi. Ako to vyjadril biskup Viliam Judák, úspechom misie vierozvestcov sme sa zaradili medzi kultúrne národy Európy a vstúpili sme do jej dejín ako vzdelaný národ.“

■ AKÉ SÚ TEDA TRENDY

Výstavné stretnutia členov Umeleckej besedy slovenskej sú významným spôsobom ich komunikácie medzi sebou, s divákmi a okolitým svetom. Skúsme vnímať výstavu ako hudobnú skladbu v podaní väčšieho či menšieho orchestra alebo ako literárny útvar – poéziu, román. Spoločný súzvuk vytvorí melódiu, sprostredkuje i rozhovory diel. Koľko bude divákov – príjemcov vytvorených posolstiev, toľko bude nových myšlienok, hudobných skladieb, toľko svetla. Týmito poetickými slovami sa divákom prihovára kurátorka výstavy Ars Salutem Tamara Žišková v graficky vynikajúco riešenom katalógu. Vystavujúci umelci skutočne pôsobia ako zohratý a pestrý orchester, kde má svoje miesto tradícia vedľa moderny a obidve tvoria súzvuk. Je to dôležité najmä v čase, keď niektorí umelci oblúznení masmédiami nechávajú sa zlákať na cestu zbytočne lacných šokov a často vulgárnych póz. Zdá sa teda, že Umelecká beseda slovenská za vyše deväťdesiat rokov svojho trvania vygenerovala do skutočne reprezentatívneho spoločenstva slovenských výtvarníkov, veď mená ako Benka, Bazovský, Šimerová-Martinčeková či Mudroch a ďalší, k tvorbe ktorých sa aj terajšia členská základňa transparentne hlási, hovoria za všetko.

■ VÝSTAVU ROBIA (AJ) DIVÁCI

Na vernisáži 27. februára boli priestory Domu umenia plné, a to nielen znalcami výtvarného umenia a kunsthistorikmi, ale aj tvorivými ľuďmi z iných oblastí umenia, ako napríklad spisovateľmi či hudobníkmi. Zrejme však najviac potešili vystavujúcich aj usporiadateľov mladí ľudia. Dáva to dôvod k opatrnému optimizmu, že mladá generácia začína v zdanlivo trblietavom svete konzumu hľadať aj iné, oveľa hlbšie hodnoty. Jeden z mladých návštevníkov, študent ekonómie Tomáš, ktorý na vernisáž prišiel aj so svojou priateľkou, mi povedal: „Ani neviem, ako k tomu došlo, ale v poslednom čase chodievame spolu čoraz častejšie na vernisáže výstav. Sú tu obrazy, okolo ktorých prejdeme bez väčšieho záujmu, ale je tu aj veľa takých, kde sa pristavíme a rozprávame sa o svojich dojmoch a pocitoch. Je to fascinujúca vec, lebo pri všelijakých hlúpych programoch v televízii to akosi nejde.“ Bratislava teda hneď na úvod roka 2013 mala možnosť vychutnať si výstavu, kde si každý nájde jednotlivosť v celku a celok mu dá predstavu o súčasnom výtvarnom dianí na Slovensku. Vďaka patrí usporiadateľom, členom Umeleckej besedy slovenskej aj Domu umenia v Bratislave.

Poriadne nabrúsené slová

Ján Litecký-Šveda: Gordion II, CCW, Bratislava 2012

Hudobník a textár, jedna z kľúčových postáv slovenského blues, ale aj spisovateľ, aforista a publicista. Tak by sa dal charakterizovať Ján Litecký-Šveda, ktorý už zopár rokov (ne)nápadne pôsobí na slovenskej umeleckej a publicistickej scéne. Jeho najnovšia kniha Gordion II. má podtitul „vreckový meč na zauzlené slová“. Abecedne zoradené sentencie balansujúce niekde medzi aforizmom, ironickým až sarkastickým autorským postrehom ostro napádajúcim naše videnie sveta, často vytvorené zavádzajúcimi médiami. Ilustrujeme si to na príkladoch:

KNIHA TÝŽDŇA

Breivikov masaker – veľmi zlý čin veľmi zlého človeka ako veľmi zlá reakcia na veľmi zlú politiku.

Čechoslovakista – na rozdiel od českého niet u slovenského čechoslovakistu pre Slovákov vôbec miesta.

Černosi – politicky nekorektné označenie ľudí s africkým pozadím. Ešte v 60. rokoch mali v kolíske demokracie – v USA – asi toľko práv ako Židia na Slovensku v 40. rokoch. Akurát že nemuseli nosiť nijaké označenie na kabátoch, lebo ho mali vpísané v tvári.

Maďari a Slováci – medzi nami je podobný pomer ako medzi Rimanmi a Grékmi. Rovnako ako Rimania Maďari tiež dobyli Staroslovenskú ríšu a prebrali jej kultúru.

Uvedené ukážky z Liteckého knihy Gordion II azda dostatočne ilustrujú fakt, že ide o čítanie mimoriadne stimulujúce myseľ vnímavého človeka. To v dnešnej, komerčne ohlupujúcej dobe rozhodne nie je bežné. Keď k tomu pripočítame jednoznačne etické, demokratické a pronárodné posolstvo autora, ktorý je častým účastníkom podujatí organizovaných Maticou slovenskou, čo viac dodať. Azda iba jeden z citátov, ktoré autor pozbieral od svetových mysliteľov a umiestnil do druhej časti svojej knihy:

Najväčší rozdiel medzi totalitným reál-socializmom bývalého východného bloku a radikálnym trhovým kapitalizmom spočíva v tom, že ten prvý má už svoje zrútenie za sebou.

Ulrich MAURER - (mab)

MEDAILÓN

Čo nevidieť sa dožije okrúhleho jubilea dlhoročný spolupracovník SNN a predseda MO MS Matice slovenskej v Košiciach-Myslave, plukovník v. v. Ing. František Mrva. Narodil sa 29. mája 1953 v Beňadove na Orave, do SNN začal písať už v roku 1994 a doposiaľ publikoval vo viacerých periodikách takmer 1 300 článkov.

Pôsobil na významných postoch v ozbrojených silách SR 33 rokov, už ako profesionálny vojak pomáhal Matici a po odchode z armády nastúpil do matičných štruktúr ako riaditeľ Domu MS v Košiciach. Na tomto poste založil viaceré krajské matičné festivaly slova, hudby, ľudového spevu a amatérskeho divadla. Treba

Matičiar a národovec

uviesť, že ich podnes navštevujú stovky žiakov a študentov z celého kraja. Za všetky spomenieme aspoň Detské Košice Janka Uličianskeho, Ľudovú pieseň košickej mládeže, Divadelné Košice Jula Zborovjana, Hronského Jasov, Rómsku pieseň, Jasovského zlatého slávika... Keď Františkovi Mrvovi dalo vedenie MS za úlohu oživotvoriť MO MS v Košiciach-Myslave, urobil to na úrovni, veď na prvom snemovaní v roku 2007 bol medzi hosťami aj súčasný minister školstva SR D. Čaplovič a Slovenská televízia vysielala reportáž. Za matičné aktivity, najmä za prácu s mládežou, mesto Košice udelilo F. Mrvovi v máji 2009 cenu primátora. SNN mu za jeho dlhoročnú prácu na prospech tohto pronárodného periodika udelili na 15. výročie vychádzania Plaketu SNN; predseda Ústavného súdu SR Ján Mazák ocenil v roku 2006 jeho aktivity Zlatou plaketou ÚS SR. V Košickom kraji si veľmi vážia aktivity Františka Mrvu, ktoré organizuje a aj vďaka jeho nasadeniu vypĺňajú spektrum pronárodných aktivít na východe republiky.

Igor VÁLEK
Foto: archív autora

HUMORESKA

Spisovateľov najnovšie nahradia puzzle knihy

Medzi narýchlo vymodelovanými novinármi, lebo naozaj neviem ako a z čoho ich vyrábajú, je úplne bežné plagiátorstvo. Nehanbia sa zaň a dokonca sa rozčúlia, keď im ho vyhodíte na oči. Vraj nemajú čas odpovedať na podobné hlúpe otázky, lebo nestíhajú. Za vlastné smrteľne vážne vydávajú texty, ktoré drzo stiahli z internetu. Profesor Google text za nich vyhľadá a im postačia dva prstíky jednej ruky, aby cudzie vety skopírovali.

Vývoj nezastavíš a pred nami je ešte šialenejšia éra písania. Nielen bulvárne články, aj knihy sa onedlho nebudú musieť písať, ale skladať ako detské puzzle. Tieto riadky dávam do pozornosti rôznym vydavateľstvám ako Evitina depresia a Motýľ ako fťák, ktoré nás zásobujú mačacím knižným zlatom a vzlykavým sexuálnym brakom. Pokojne môžete vyhodiť na dlažbu vašich dvorných slovenských spisovateľov s exotickými preonačeniami mien. Už ich nebudete potrebovať. Stačí nájsť drzých mladých, ktorí vedia, kde je na klávesnici počítača klávesnica CTRL. Garantujem vám, že z nich za pol hodinu uvaľkáte spisovateľa fajného ako štrúdľa starej mamy. Cestu podobným „spisovateľom“ vydláždila len 18-ročná Nemka Helene Hegemannová. Sama sa označila za matku nového literárneho smeru, tzv. intertextuality. Evita a spol. už môžu začať skladať podľa jej návodu knižné trháky. Bulvárne plátky budú šalieť podobne ako v prípade „románu“ Axelotl Roadkill z prostredia berlínskeho podzemia. Veď je v ňom to pravé orechové – plno sexu, drog a násilia. „Román“ rozvíril hladinu nemeckej literárnej kritiky a nasrdil verejnosť, ale dobre sa predával. Na poslednú chvíľu, keď sa prevalil škandál s „tvorivým“ postupom pri tvorbe „veľdiela“, knihu stiahli z nominácie na prestížnu literárnu cenu v Lipsku. Helene Hagemannová sa prosto s ničím nebabrala. Knihu poskladala z textov iných kníh, článkov v časopisoch alebo z blogov. Práve plagiátorstvo pomohlo k rekordnému predaju unikátneho titulu. Vydavateľstvo Strob neškodovalo, ani keď vyplatilo horibilné sumy za autorské práva z vykradnutých zdrojov. Puzzle knihy budú v ére úpadku kultúry novým fenoménom, ale musia mať správne témy, akými sú sex, celebrity a násilie. Literárnych kritikov treba umlčať prostredím, do ktorého v živote ani nos nestrčili, a preto o ňom nemajú ani šajnu.

Jediný, čo by sa skladačkovým knihám potešil, by bol, keby sa toho dožil, mobilný knihovník, slepý Matej Hrebenda. Kríže by ho prestali trápiť ako vtedy, keď nosil plné noše kníh po slovenských dedinách. Stačilo by poslať mladého pomocníka s plným vrecom výstrižkov z kníh a novín. Iba by ich vysypal na zem v chyži. Nech svoje knižky domáci sami podľa svojej chuti poskladajú. Prvá lastovička medzi puzzle knihami priniesla jar, z ktorej behajú zimomriavky po chrbte.

Milan ZEMO

REFLEXIA

V relácii Pod lampou sa preberú mnohé témy, väčšinou však s protislovenským podtónom. Zaznelo tu, že Slováci nemilujú svoju vlasť, pretože ju nebudujú. V neveľkom Púchove, kde sa nedávno hral aj ligový futbal, postavili Mestské divadlo za 4 milióny eur. Pravda, zadlžili sa, ale občania vravia, že kultúra má mať zelenú.

Milujeme a budujeme

Dlhodobo tu chýbala sála, v ktorej by mohli pôsobiť tanečné a divadelné súbory a kde by sa konali rozličné spoločenské podujatia – koncerty, divadelné a filmové predstavenia, plesy či stužkové. V meste sa pripravujú dve významné dopravné investície – rýchlostná komunikácia R6, ktorá prepojí Moravu s diaľnicou D1, a nová rýchlostná železničná trať. Púchov je dôležitým centrom gumárenského a textilného priemyslu. V Partizánskom, v mestskej časti Veľké Bielice, stavajú nový Dom kultúry, ktorý má nahradiť staré agitačné stredisko. A to sú iba náhodné sondy, ako sa buduje Slovensko. Existuje aj iný „súdok“. Slovenská vláda prijala grandiózny plán na rekonštrukciu futbalových štadiónov, predovšetkým v krajských mestách. Národný futbalový štadión však stále čaká na súkromný kapitál. Keď v Bratislave v osemdesiatych rokoch minulého storočia hralo Anglicko, na štadióne Slovana sa tiesnilo 50 tisíc divákov. Kiežby sme také návštevy zažili aj teraz. Na rekonštrukcie, modernizáciu a budovanie ligových futbalových štadiónov na roky 2013 – 2022 bude zabezpečených v štátnom rozpočte 4,5 milióna eur ročne, a to do 31. marca roku 2022. Na financovaní uvedeného zámeru sa budú podieľať futbalové kluby maximálne do výšky 10 – 15 percent rozpočtu na daný štadión. Zvyšok finančných prostriedkov pokryje štátny rozpočet a samosprávy v pomere 60:40. Ide o 21 slovenských štadiónov, ktoré nebudú slúžiť iba futbalu, ale aj na iné ciele, či sú to koncerty alebo rozličné športové podujatia. Minister financií Peter Kažimír si želá, aby sa na projekte zúčastnili predovšetkým slovenské firmy. Stavajú sa aj športové kluby. Spartak Trnava stavia novú športovú arénu a bude mať najmodernejší futbalový štadión na Slovensku. Ďalej ide o výstavbu jedného štadióna v Košiciach.

Nie sú to malé projekty, ale honosná výstavba čaká aj Bratislavu. Ide o nové mestské centrum výstavbou Eurovey II a zužitkovaním stavebného priestoru medzi Prístavným mostom a mostom Apollo. Eurovea má spojiť nábrežie s centrom mesta a má doplniť ponuku obchodov a priestor na zábavu a voľný čas. Projekt zahŕňa aj kancelárske priestory, byty, hotel a najväčšie podzemné parkovisko. Takmer dve tretiny plochy Eurovey budú tvoriť zeleň a verejné priestranstvá. Budú tu stáť najmodernejšie mrakodrapy, najvyšší s 33 poschodiami. Pri Národnom divadle vyrastú dve veže, dvojčatá vysoké 135 metrov s 39 poschodiami. Pochybovačom treba odkázať: Svoju vlasť milujeme a aj ju budujeme.

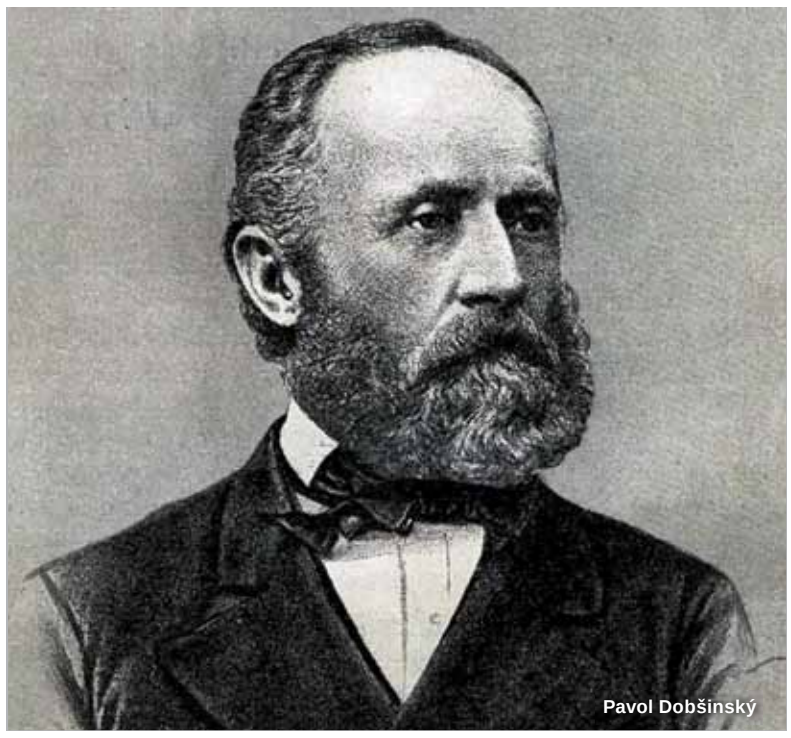
Peter JÁNOŠÍK

Pavol Dobšinský celý život zachraňoval a zbieral poklady národného ducha

Oslava človeka a slovenskej rozprávky

Igor VÁLEK – Foto: archív autora

Pavol Dobšinský. Pedagóg, spisovateľ, zberateľ a vydavateľ ľudových rozprávok, prekladateľ, publicista, redaktor, kritik, básnik a literárny historik, slovenský Homér z Gemera. Ako zberateľ povestí, legiend, rozprávok, porekadiel, pranostík i rečňovaniek zozbieral i vydal množstvo slovenských rozprávok. Už niekoľko rokov je u nás 16. marec Dňom ľudovej rozprávky. Práve v tento deň sa v roku 1828 v Slavošovciach evanjelickému učiteľovi Pavlovi Dobšinskému a Zuzane Juliane narodil syn. Po elementárnej škole v Sirku, kde sa rodina presťahovala, sa Paľko v roku 1838 stáva žiakom nižšieho gymnázia v Rožňave, neskôr sa zdokonaľuje v jazykoch v Miškovci.

Pavol Dobšinský

V septembri 1840 sa zapisuje na lýceum v Levoči, kde študuje až do roku 1848. Už tu sa stretáva s celoživotnou láskou, ktorú nikdy nezradil – so slovesným bohatstvom ľudu. Na výzvu Jána Franciscicho až z Prešporku zbierať ľudovú slovesnosť totiž zareagujú aj tunajší študenti, Paľko medzi nimi nechýba. Vo februári 1845 vzniká študentský spolok Jednota mládeže slovenskej, jeho členovia vyvíjajú viaceré aktivity, zhromažďujú poklady národného ducha. Dobšinský zapisuje rozprávky, porekadlá i príslovia; stáva sa aj redaktorom rukopisných časopisov Život, Holubica, Sokol, Považie, kde píše i básničky. V máji revolučného roku 1848 úrady vyšetrujú „tajnú a vlastizradnú“ činnosť Jednoty. Výsledok – uzavretie levočského lýcea a Dobšinského návrat k rodičom. Je chorľavý, napriek tomu však ďalej zbiera ľudový materiál.

■ OD MUNDÚRA K ROZPRÁVKE

V máji si Dobšinský odel mundúr vojaka maďarskej armády. Nebolo to osobné zlyhanie či popretie národných ideálov, ktoré ako študent ctil i prácou napĺňal. To strach o rodinu, ktorej by sa boli pomstili za jeho zbehnutie, ho priviedol až do pevnosti v Petrovaradíne. Po peripetiách, zdravotných problémoch spojených s maláriou i amnestii zavítal konečne na jar 1850 zas do Sirku. Po návrate sa zotavuje z choroby a poctivo sa pripravuje na kandidátsku kňazskú skúšku, ktorú v novembri úspešne skladá v Revúcej u Samuela Reussa. Tento prvý zberateľ folklórnej rozprávky ho prijíma za svojho tajomníka. Pod Reussovým prajným vplyvom sa prehlbuje hlboký záujem vážneho mladíka o ľudovú slovesnosť. Povinnosti tajomníka, ale aj návraty choroby mu nedovoľujú aktívnejšie sa zúčastňovať na vzniku zbierky rozprávok. Tú v spolupráci s A. H. Škultétym a J. D. Čipkom pripravuje syn S. Reussa Ľudovít. Treba si však uvedomiť, že vtedy už Dobšinský nevnímal rozprávku iba ako historický doklad duchovného sveta predkov. Vzrušovala ho viac jej poetická krása a tajomná symbolika, rozhodol sa pre vlastnú cestu umeleckej interpretácie autentických záznamov získaných na vidieku.

V roku 1852 sa stáva tajomníkom Slovenských pohľadov, po krátkom čase však časopis vinou likvidačného tlačového zákona zaniká. Dobšinský zostáva bez práce, pokúša sa o miesto profesora na lýceu v Levoči, no neúspešne. Začiatkom roku 1853 smerujú jeho kroky sťaby kaplána do Brezna, keď súhlasí s ponukou Jána Chalupku, ev. kňaza a významného dramatika. V lete 1855 ho už nájdeme v Rožňavskom Bystrom, kde farárči. Ľ. Reuss rezignuje na prípravu zbierky rozprávok a Dobšinský sa rozhodne pokračovať s A. H. Škultétym. V roku 1858 viacročné prípravy na vydanie Slovenských povestí konečne vrcholia. Prvý zväzok vychádza v Rožňave začiatkom júna, druhý na jeseň! V októbri sa Dobšinský stáva profesorom Katedry slovenskej reči a literatúry na lýceu v Banskej Štiavnici. Pod „dohľadom“ staroslávneho Sitna vydáva postupne tretí až šiesty zväzok. Tu začal 5. mája 1860 aj vydávať „časopis pre krásne umenie a literatúru“ Sokol. Chce však, aby bol nielen literárny, ale i kultúrno-spoločenský a uverejňuje aj články o spoločenskom živote, čo v čase silnejúcej maďarizácie naráža na tvrdý odpor. Dobšinský čelí žalobe za šírenie panslavizmu, ešte predtým mu v noci rozbijú obloky. Ba panslávovi v mori maďarónov rušia i prenájom bytu, znižujú úväzok na lýceu a musí sa vzdať miesta nemeckého kazateľa. Umára ho i nezáujem slovenskej inteligencie o časopis. Vtedy azda len sobáš s Paulínou Schmidtovou je chvíľkovou náplasťou na čpejúce rany.

■ DUKÁT PRE MATICU

Vo februári 1861 umiera v Drienčanoch priateľ Jonatán D. Čipka, spriaznený literárny folklorista, a Dobšinský dostáva ponuku stať sa namiesto neho kazateľom. Prijíma ju a spolu s chorou, ale aj tehotnou manželkou odchádza na Gemer. Žiaľ, manželkina choroba postupuje rýchlo, stihne ešte porodiť Olinku, na jeseň 1862 jej však zaznie z drienčanskej zvonice umieračik. Nebohá navyše tuberkulózou nainfikovala i dcéru – v máji 1863 smutný zvuk zvona odprevádza aj dieťa. Dobšinský ostáva sám bez dvojice najbližších bytostí. Poteší správa, že 22. septembra ho volia za člena výboru Matice slovenskej. Ozaj, zlatý dukát, ktorý do kolísky jeho dcéry vložil kmotor a dlhoročný priateľ Ján Botto, daroval ovdovený a „osirotený“ Dobšinský práve Matici! Smrť (nie však tá rozprávková kmotra, čo pomáha) akoby však navôkol rozprestrela plášť. V roku 1867 umiera spolužiak z Levoče Janko Čajak. Dobšinský – na Bottov príhovor – prichádza do Zvolenskej Slatiny, kde žije Adela (sestra spisovateľky Vansovej) so štvorročným synom, vdova po priateľovi, a požiada ju o ruku. Zasvietili slnečné lúče, drienčanská fara opäť ožila! O necelý rok sa im narodí syn Vladimír, potom na svet zavítajú Ľudko a Ivan Branislav. Prídu síce ďalšie bolesti, no Dobšinský vďaka Adele pracuje ďalej na zbieraní ľudovej slovesnosti. V Matici organizuje výskumnú folkloristickú činnosť a po večeroch sa vracia do študentskej Levoče, píše Deje Jednoty mládeže slovenskej do roku 1848. Po rokoch práce Matica vydáva prvý zväzok folkloristického Sborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier (1870) aj s cennou štúdiou Obyčaje, povery a čary určitých dôb, ale rozličných predmetov a úkonov. V roku 1872 Dobšinský vydáva Úvahy o slovenských povestiach, teoretické dielo, v ktorom zhrnul svoje názory na zmysel, podobu a poslanie ľudových rozprávok: „Povesti sú najprvším dielom mladistvého obrazivého ducha národa, v ňomž zostavil si náuky svojho vlastného názoru i ponímania sveta, spolu i náuky a zásady života, dľa ktorých usporiadal pomery svoje, čiže svoje prvotné, mladistvé národné živobytie.“

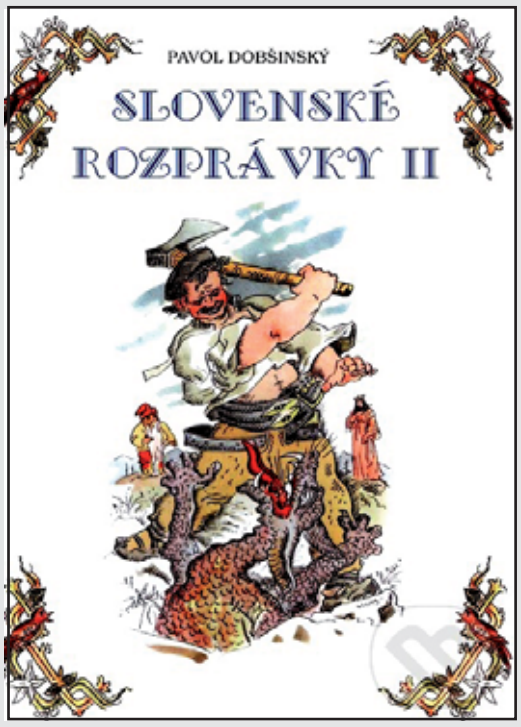
V roku 1874 vydáva Matica slovenská v redakcii Dobšinského prvý zošit II. zväzku Sborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier. Ďalšie mal obsahovať druhý zošit, Maticu však Maďari a ich domáci pomáhači zlikvidovali a bolo po vydaní. Dobšinský – koľký raz už! – sa však nevzdáva a uvažuje o pokračovaní vydávania povestí. Píše aj Franciscimu, správcovi Kníhtlačiarskeho spolku v Turčianskom Svätom Martine, prosí o vydanie zbierky. Ten mu však odpisuje, že povesti vydať nemôže, nepredávali by sa. Navyše aj objednávok prišlo len na 22 výtlačkov. Z vydania, pravdaže, nebolo nič... Predsa však nebol ešte všetkým dňom koniec. V Martine vychádza v roku 1880 Dobšinského monografia Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské, v ktorej zaznamenal život dedinského človeka od kolísky až po hrob a doplnil o farbistý folkloristický „závoj“. Začínajú vychádzať Prostonárodné slovenské povesti, vrcholná zbierka ľudových rozprávok, obsahujúca rozprávkové texty všetkých, dovtedy vydaných zbierok i nové texty. (Mimochodom, povesti vyšli v ôsmich zošitoch a obsahovali 90 rozprávok!)

Ako píše veľký znalec (a sám výborný „ohýbateľ“ i tvorca rozprávok i povestí) Ondrej Sliacky, „od včasnej jari 1885 Dobšinský žije v predtuche smrti“. Žiaľ, predtucha sa naplnila, 22. októbra hodinu pred polnocou slovenský Homér na drienčanskej fare umiera. Pochovajú ho na mieste medzi farou a kostolom, kde môžeme jeho hrob navštíviť i dnes.

■ NA ZEMI I NA NEBI

Poznať bližšie Dobšinského dielo môžeme našťastie už desaťročia neustále novými knižnými vydaniami ním a jeho druhmi zozbieraných rozprávok, viacerými prerozprávanými podobami či tematickými výbermi (vieme minimálne o dvoch, ktoré vyjdú i v tomto roku). Majú mnohé filmové i rozhlasové podoby, Slovenské národné divadlo pozýva deti na veselé predstavenie Mechúrika Koščúrika.

Život nášho obetavého človeka si môžeme sprítomniť návštevou v Slavošovciach a v Drienčanoch na Gemeri. Ozaj, viete, že už vo svojich raných prácach používal pseudonym Slavoj Drienčanský, čím vyznačil nielen miesto svojho rodiska, ale nevedomky aj skonu?! Keď prídete do Slavošoviec, uprostred obce nájdete rodný dom a na ňom pamätnú tabuľu odhalenú pri 100. výročí narodenia. Od marca 1970 stojí v obci pamätník i premenovaná základná škola. V pamätnej izbe sa návštevníkovi prihovára doba, v ktorej Dobšinský žil a tvoril. V expozícii sa môžete zoznámiť s menej známymi údajmi o jeho živote, aj so slávnostnými udalosťami konanými na jeho počesť. To všetko pripomína vystavená dokumentácia, pramene, zborníky, články, ukážky z tvorby, ale aj reprodukcie listov písaných Dobšinskému A. Sládkovičom, M. Hrebendom a ďalšími. Obráťme hlavy ešte nahor. K večnosti a nekonečnosti vesmíru, lebo si ešte povieme niečo, čo bude znieť ako rozprávka. Na Astronomickom a geofyzikálnom observatóriu Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského bol 15. 3. 1998 (v predvečer pripomenutia si 170. výročia narodenia P. D.!) objavený v súhvezdí Leva nový asteroid s priemerom tri kilometre, vzdialený od Zeme 192 miliónov kilometrov. Po spresnení dráhy dostal definitívne číslo a 6. apríla 2012 bolo v Minor Planet Circular uverejnené aj jeho oficiálne pomenovanie: 39880 Dobšinský. Meno asteroidu navrhol P. Rapavý z hvezdárne v Rimavskej Sobote, ktorý je autorom rozprávkových slnečných hodín v Drienčanoch. Ozaj, nezabudnite i na ne...

Chceme združovať mladých, národne uvedomelých ľudí

Prežíva odkaz sv. Cyrila a Metoda

Jozef KORÁL, predseda OMM Veľké Hoste

Obec Veľké Hoste sa nachádza v Trenčianskom samosprávnom kraji, v severovýchodnej časti západného Slovenska. Územnosprávne patrí do okresu Bánovce nad Bebravou, pričom je súčasťou mikroregiónu Suchodolie. Lokalita tunajšej obce je ľuďmi sústavne osídľovaná už asi 4 tisíc rokov. Najvýznamnejšie archeologické nálezy však pochádzajú z obdobia Veľkomoravskej ríše. Počet obyvateľov obce Veľké Hoste je v súčasnosti okolo 560.

V našej obci Veľké Hoste bol 23. decembra založený Odbor Mladej Matice (OMM). Prvoradým cieľom OMM je národná činnosť smerujúca k všestrannému uspokojeniu záujmov a záľub slovenskej mládeže, predovšetkým poznanie národných dejín, kultúry a našich tradícií. Náš hlavný cieľ je združovať mladých, národne uvedomelých ľudí odhodlaných dobrovoľne sa aktivizovať v oblasti kultúrneho a športového života našej obce, ako aj okolia. Dôraz kladieme na zachovanie tradičnej miestnej kultúry a na celkové pozdvihnutie národného povedomia v spolupráci so všetkými zložkami obce Veľké Hoste – s obecným úradom, dobrovoľným hasičským zborom či telovýchovnou jednotou.

■ DEFICIT VÝCHOVY

Chceme zastaviť negatívny trend anonymného života a obnoviť pestrý kultúrny život v obci. Okrem spoločných akcií zameraných na stmelenie nášho kolektívu je našou prvoradou činnosťou organizovanie a spoluorganizovanie kultúrnych, športových a spoločenských podujatí pre obyvateľov, ako aj návštevníkov z okolia. Vo vzťahu k mládeži sme si spoločne s dobrovoľným hasičským zborom a telovýchovnou jednotou stanovili za cieľ vyplniť deficit mimoškolskej výchovy na Slovensku, pripraviť našich mladých členov na život po všetkých stránkach. Chceme z našej mládeže vychovať disciplinovaných, fyzicky a športovo zdatných, no predovšetkým národne uvedomelých Slovákov.

Naša činnosť je rôznorodá, spomeniem napríklad turistický výstup na Pánsku Javorinu, oslavu Dňa detí, Dňa zvrchovanosti Slovenskej republiky a výročia SNP. Organizujeme i silvestrovskú zábavu a letné posedenia pri guláši. Okrem toho sme pripravili besedu so spisovateľom Stanislavom Háberom a naši delegáti sa zúčastnili na národnom zraze Mladej Matice v Brezovej pod Bradlom, ako aj na seminári a na svetovej predpremiére výstavy Matica v národe – národ v Matici, ktorá sa konala v Trenčíne.

Najväčšou poctou pre nás však bolo uctenie si relikvií svätého Cyrila. Z cirkevného hľadiska patrí obec Veľké Hoste do farnosti, ktorú tvoria obce Veľké Hoste, Pochabany, Malé Hoste a Zlatníky. Sídlo rímskokatolíckeho farského úradu, ako aj farského chrámu je v obci Malé Hoste. V našom farskom Kostole svätého Martina sa v obci Malé Hoste konala 9. 11. 2012 slávnosť na počesť 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov, svätých Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, respektíve na územie ríše „starých Slovákov".

■ KRÍŽOVÁ CESTA

Slávnosť spočívala v uctení si relikvií svätého Cyrila, ktoré v rámci uvedeného výročia putujú po kostoloch celého Slovenska. Po slávnostnom sprievode s relikviami svätého Cyrila boli relikvie uložené pred oltár farského chrámu. Nasledovala slávnostná svätá omša, po ktorej bola za sprievodu hudby prečítaná báseň od Cyrila – Konštantína Proglas. Následne sa uskutočnila krížová cesta venovaná misii svätých bratov, počas ktorej kňaz čítal celú chronológiu života svätého Cyrila a svätého Metoda. Celá slávnosť bola dôstojná, s dôrazom na význam diela solúnskych bratov. Pre veriacich a národne uvedomelých účastníkov tejto slávnosti to bol veľký zážitok. Vďaka citlivému prístupu nášho kňaza a jeho prezentácii misie solúnskych bratov mali veriaci po krížovej ceste ucelený pohľad na život a dielo týchto významných mužov našej histórie. Členovia OMM Veľké Hoste boli oslovení kňazom Romanom Skladaným z Farského úradu Malé Hoste, vďaka ktorému mohli preniesť relikvie svätého Cyrila do farského chrámu v Malých Hostiach, ako aj asistovať pri krížovej ceste svätého Cyrila a svätého Metoda. To, že sme sa mohli zúčastniť na takej významnej udalosti, si nesmierne vážime a zo srdca za to ďakujeme.

PREDNÁŠKA

Prvú februárovú sobotu 2013 venoval Odbor Mladej Matice vo Vranove nad Topľou prednáške a videoprojekcii dokumentov týkajúcich sa tragickej témy Kosova a Juhoslávie, ktoré sa realizovali v nových priestoroch Oblastného pracoviska MS vo Vranove nad Topľou.

Kam kráčaš, Európa?

Táto videoprojekcia, spojená s diskusiou, bola prvou z mnohých ďalších, ktoré nielen pre mladých matičiarov, ale aj pre širokú verejnosť pripravili vranovskí mladí matičiari. Séria prednášok a diskusií, ktoré týmto podujatím začali mladí matičiari, je snahou priblížiť súčasnú situáciu v Európe a sprostredkovať nielen mladým informácie, ktoré sa dotýkajú aj nás osobne. Pre silnejúci tlak istých iredentistických skupín, ktoré sa kryjú za ochranu práv národnostných menšín na Slovensku, nie je situácia v Srbsku a v Kosove problémom, ktorý by sa nás Slovákov netýkal. Tento konflikt je pre nás príkladom, k čomu môže viesť ignorovanie problému a ustupovanie požiadavkám politických skupín, ktorých niektorí predstavitelia nielen v zahraničí, ale aj tu na Slovensku sa netaja svojou nenávisťou k slovenskému národu a snahou odtrhnúť najmä južnú časť nášho územia či porušovaním našich práv na celom našom území.

Dokument Ulúpené Kosovo je dielom českého dokumentaristu a režiséra Václava Dvořáka. Tento dokument napriek tomu, že je z produkcie ČT, nebol doteraz v žiadnej televízii odvysielaný, pretože vyvracia „pravdivé", všeobecne šírené informácie o utláčaných Albáncoch na území Kosova. Václav Dvořák v ňom podáva pravdivý obraz teroru na území Kosova, ktorého sa nedopúšťali Srbi, ale práve skupiny albánskej UCK. Ukazuje zábery výsledkov rabovania a „humanitárneho" bombardovania či svedecké výpovede Srbov a príslušníkov ďalších národností, ktorí sa boja vrátiť domov zo strachu o svoj vlastný život a ktorých majetky zabrali Albánci z UCK. Po vzhliadnutí dokumentu sa nastoľuje jedna otázka: Neskončíme rovnako? Aj my sme často obviňovaní z diskriminovania a v okolitých štátoch sme prezentovaní ako nejakí utláčatelia národnostných menšín žijúcich na našom území, aj keď často je opak pravdou.

Jana HANČÁKOVÁ
OMM Vranov n. Topľou

Duchovná sila Slovenska, Sloveniek a Slovákov pretrvala veky

Mladá Matica pri Štúrovom pamätníku

Peter MOKRÝ

Každý človek sa môže spýtať: Aký zmysel má organizovať stretnutia, pri ktorých si pripomíname významné udalosti slovenských dejín? Teší ma, že aj na takúto základnú otázku je ľahké odpovedať. Ako člen prezídia Matice slovenskej som poctený, že sa organizácie osláv 1 144. výročia pripomienky smrti veľkého Konštantína – sv. Cyrila – a 170. výročia Dňa vskrjeseňja slovenčini Ľudovítom Štúrom na evanjelickom lýceu v Bratislave ujala Mladá Matica spoločne s Domom MS v Bratislave.

Bolo mi milo aj dobre pri srdci, keď predseda Mladej Matice Marián Gešper, ale najmä mladí vysokoškoláci z bratislavskej Mladej Matice – Andrej Mitáľ a Lukáš Vaško s ďalšími kamarátmi a priateľkami – odviedli podstatnú časť práce pri organizácii a pri usporiadateľskej službe tohto krásneho podujatia.

■ PRI ŠTÚROVI

Presne na deň a hodinu vo štvrtok 14. februára 2013 o 17. h sme sa stretli sedemdesiati vlastenci, v zime a v poletujúcom snehu sme položili veniec vďaky od Mladej Matice veľkému Ľudovítovi Štúrovi pri jeho pamätníku na Námestí Ľudovíta Štúra v Bratislave. Slávnosť moderoval Drahoslav Machala, ktorý v úvodnom príhovore povedal, že v týchto okamihoch staviame vlastne symbolický duchovný most medzi Rímom a Bratislavou, lebo predseda Matice slovenskej Marián Tkáč s mnohými mladými matičiarmi v pondelok (11. 2.) a v utorok (12. 2.) odcestovali autokarom do Ríma, aby sa na pamätný deň Konštantínovej smrti (14. 2.) zišli pri jeho hrobe v San Clemente a poklonili sa veľkému vzdelancovi, ktorý vytvoril hlaholiku. A v okamihu, keď sme uzimení stáli pri Pamätníku Ľ. Štúra, prihováral sa Marián Tkáč pápežovi slovami, v ktorých ďakoval za priazeň pápežov – Hadriána II., Jána VIII., ale aj Pavla VI., ktorý zriadil Slovenskú cirkevnú provinciu. Tento duchovný most, keď pápež Benedikt XVI. verejne pred tisíckami pútnikov požehnal Matici slovenskej ako najstaršej kultúrnej, vedeckej a spolkovej inštitúcii Slovákov, s Bratislavou, kde sme blahorečili práci sv. Cyrila, ale aj bernolákovcov a štúrovcov, opäť ukázal, aká je nezničiteľná duchovná sila Slovenska, Sloveniek a Slovákov. Lebo pretrvala veky...

Moderátor privítal zástupcov Slovenských vlasteneckých spolkov: Panslovanskej únie Milana Janičinu a Fedora Lajdu, predsedu SES-NEZES-u Ladislava Lysáka, zástupcu Štúrovej spoločnosti Ericha Píša, Konzervatívneho Slovenska Jána Liteckého-Švedu, zástupcov Kongresu slovenskej inteligencie (D. Machalu, prvého hovorcu KSI) a pozdravil aj Spoločenstvo Kresťanské Slovensko na čele s Ábelom Kráľom. Všetky tieto slovenské vlastenecké spolky vydali práve 14. februára 2013 pri 170. výročí Vskrjeseňja slovenčini výzvu ministrovi vnútra SR Robertovi Kaliňákovi Neničte materinský jazyk, ktorú publikovali aj matičné Slovenské národné noviny.

Pani Eva Kristinová pri slovenskej a matičnej vlajke, ktorú držali mladí matičiari priamo na pamätníku Ľ. Štúra, povedala niekoľko vzácnych myšlienok o Konštantínovi a potom zarecitovala Rúfusovu úžasnú báseň o sv. Cyrilovi, nazvanú Ďaleká tvár. Významný slovenský jazykovedec profesor Ján Kačala sa zamyslel nad tým, aké inšpirácie prichádzali od Konštantína a jeho hlaholiky k bernolákovcom a ich Slovenskému učenému tovarišstvu a potom aj k hnutiu štúrovcov. Osobitne sa venoval 14. februáru 1843 – Dňu skríseňja slovenčini, keď sa medzi treťou a piatou hodinou popoludní stretli na evanjelickom lýceu Ľudovít Štúr, Janko Kalinčiak, Janko Francisci, Samko Vozár, Janko Gáber-Lovinský a mladší Štúrov brat Samuel. Na tejto schôdzke sa rozhodli prijať a vytvoriť pre Slovákov nový spisovný jazyk. Tento proces sa potom uzavrel aj dokonal medzi 11. – 16. júlom 1843 na evanjelickej fare v Hlbokom. O úžasnej sile a inšpirácii ekumény svedčí aj to, že na jednej evanjelickej fare v Hlbokom (1843) Štúrovu novú slovenčinu ohlásili a na ďalšej katolíckej fare v Čachticiach 10. augusta 1847 na zasadnutí Tatrína tento nový spisovný jazyk schválili spoločne slovenskí katolíci aj evanjelici. Nevídaný skutok v slovenských dejinách, keď sa vzdelanci oboch vierovyznaní spojili vo vyššom mravnom aj v národnom záujme!

■ AJ BISKUP

Prítomným vlastencom sa potom prihovoril o významne Konštantína – Cyrila a Metoda evanjelický teológ, profesor Igor Kišš. Jeho myšlienky boli objavné, osobitne tá, že aj veľký Hurban posledným dvom z deviatich detí – synom – dal krstné meno Konštantín Hurban a Cyril Metod Hurban. Nevídaná odvaha a hurbanovská zaťatosť, akú prejavoval opakovane, keď chcel Slovákom ukázať príklad, ako netreba žiť v zmaďarizovanom Uhorsku v predklone. Na záver vystúpil evanjelický teológ, profesor Július Filo, emeritný generálny biskup evanjelickej cirkvi a. v., ktorý sa zamyslel ako bernolákovci a štúrovci niesli konkrétnymi skutkami pochodeň cyrilo-metodského dedičstva a ako skvele spolupracovali, čo je príklad aj pre naše kresťanské cirkvi v 21. storočí. Vzácna potom bola aj modlitba pána profesora Fila, člena prezídia Matice slovenskej, ktorý ďakoval za 20 rokov slobody v našej nezávislej Slovenskej republike, pomodlil sa aj za to, aby nás naši politici, pán prezident, poslanci v parlamente i vláda dobre viedli cez búrky krízy, aby mali dostatok trpezlivosti aj odvahy preplávať cez všetky víry a nástrahy, aby sme my Slováci prežili jubilejný rok 1 150 výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda, 150. výročia vzniku Matice slovenskej, ale aj také jubileum, akým je 1 180. výročie pokrstenia prvého slovenského kniežaťa Pribinu v roku 833 v Traismaueri.

■ PÚŤ NA DEVÍN

Stáli sme tam sklonení v modlitbe a pre mňa aj ďalších starších, skúsených matičiarov bolo príjemné počuť slová, keď sa pomodlil aj za Mladú Maticu, ktorá bola organizátorkou tohto nádherného stretnutia pri Štúrovi. Verím, že s Mladou Maticou sa čoskoro stretneme aj na Národnej slávnosti na Devíne 27. a 28. apríla 2013, ale aj 3. mája 2013 v predvečer smrti generála Milana Rastislava Štefánika na Rendezvous so Štefánikom pri jeho soche na Nábreží generála MRŠ v Bratislave. Bude to prvé neformálne stretnutie bratislavskej mládeže pri Dunaji, ktoré nás Slovákov spája s Európou presne v podvečer 3. mája 2013 o 18. hodine, keď štyri obce z podbradlianskeho kraja – Košariská (rodisko), Brezová pod Bradlom, Myjava a Prietrž –zapaľujú na štyroch rohoch na Mohyle na Bradle vatry na Štefánikovu počesť. Azda by aj oni mohli v Bratislave zapáliť takú malú vatru, aby sa vykorenenému Bratislavčanom vo vykorenenom hlavnom meste aspoň od iskier štefánikovskej vatry zapálili city národného prebudenia.

Štrnásty marec

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

V Plevníku-Drienovom zásluhou nadšeného filatelistu a predsedu MO MS Otta Gáťu sa vo výročný deň narodenia Dominika Tatarku – 14. marca – uvádzala do života poštová známka. Stretnutie sa predĺžilo do neskorého popoludnia, ale moja cesta do Bratislavy trvala takmer do polnoci. Štrnásteho marca sa totiž pomerne kruto lúčila zima, vrátil sa sneh sprevádzaný silným vetrom. Cesty, a to aj diaľnice, sa opätovne zmenili na klziská zasypané bielym postrachom. Kamión na diaľnici medzi Voderadmi a Sencom sa spriečil a celé hodiny bránil v ceste. V ceste dopredu, a tak v prišla pomoc v protismere – od Senca.

Trpol som, či na druhý deň ráno sa bude dať zájsť do Šale na finále Maťka, ktoré už po dvadsiaty raz zorganizoval skvelý matičiar MUDr. Svetozár Hikkel. Dalo sa, z Bratislavy do Šale boli cesty dobré, len smerom na juh sa nedalo pohnúť – auto riaditeľky dunajskostredského matičného Domu nocovalo v závejoch. Chvíľu boli slovenský juh a cesty do Maďarska neprejazdné.

V Šali bol aj prezident, podporil malých recitátorov súťažiacich v prednese povestí. A potešil sa aj Pamätnému listu za jeho podporu matičným aktivitám. Víťazná povesť bola o tom, ako obecné predstavenstvo v Dolných Semerovciach prišlo k prezývke „bundáši“. Radní sa nemúdro rozhodli odtlačiť kostol zo stredu obce. Povyzliekali si pritom bundy a s pokrikom „ho rup!“ pustili sa do nezmyselnej práce. Tá ich tak zaujala, že si ani nevšimli, ako im bundy „schoval“ do voza okoloidúci cigán. Naopak, uverili, že kostol posunuli a bundy ostali pod ním.

Štrnásty marec teda nezaostal v nevyspytateľnej významnosti toho dňa. Toho z roku 1777, keď Mária Terézia povolila cyrilometodské oslavy. Aj toho z roku 1909, keď pápež oslobodil spod cirkevných zákazov Andreja Hlinku. Ani tých štrnástych marcov, ktoré zakryl „posunutý kostol“.

Oprava

V Slovenských národných novinách č. 9/2013 sme na strane 2 uverejnili článok Kto sa stane ďalším nasledovníkom svätého Petra?, ako autora príspevku sme uviedli Rastislava Moldu. Autorom článku je Maroš Smolec. Čitateľom aj uvedeným autorom sa ospravedlňujeme.

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

■ ZASADALA KRAJSKÁ RADA

Na rokovaní Krajskej rady Matice slovenskej Trenčianskeho samosprávneho kraja privítala predsedníčka KR MS TSK Janka Valigurčinová hostí – riaditeľa ČÚ MS Martina Fejka a poradcu predsedu MS Jána Eštoka. Po kontrole uznesení predsedníčka KR MS TSK informovala o pripravovaných matičných podujatiach. V súčasnosti prebieha výtvarná súťaž pre žiakov ZŠ TSK Krása zimy a je pripravená ďalšia výtvarná súťaž pre žiakov ZŠ TSK Slovanskí svätci Cyril a Metod očami detí. V priestoroch D MS sa pripravuje výstava fotografií Z činnosti D MS. Pred Veľkou nocou sa uskutoční podujatie Drobné veľkonočné pečivo na strednom Považí, ktoré pokračuje v tradícii podujatia organizovaného matičiarmi z okresu Prievidza a Partizánke Drobné vianočné pečivo v slovenskej kuchyni na hornej Nitre. V Trenčianskych Tepliciach sa 25. – 26. mája uskutoční už XIV. ročník Prehliadky folklórnej hudby, spevu a tanca s Folklórnou veselicou. Ďalej D MS pripravuje kultúrno-spoločenské podujatie Úsmev ženy a besedu s autorom(kou) kníh pri príležitosti Mesiaca knihy. Všetci prítomní boli oboznámení i s hlavnými podujatiami v MS v roku 2013. Na mnohé z nich sa budú z Trenčianskeho kraja organizovať autobusové zájazdy a taktiež sa matičiari z kraja aktívne zapoja účinkovaním v programoch na týchto podujatiach. V ďalších bodoch programu Ján Eštok informoval prítomných o priebehu vyšetrovania straty Národného pokladu a členovia KR MS TSK sa zaoberali prípravou VZ MS a projektmi na poskytnutie dotácie na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry v roku 2013.

Janka VALIGURČINOVÁ

■ UCTILI SI DEŇ ŽIEN

V Dome MS v Liptovskom Mikuláši sa 9. marca 2013 uskutočnilo predstavenie Matičného estrádneho súboru. Tento súbor pracuje v rámci matičnej divadelnej ochotníckej scény a zaznamenal už úspechy. Program pod názvom Vám, jedine Vám ženy bol venovaný matičiarkam a všetkým ženám, ktoré našu národnú a kultúrnu ustanovizeň podporujú. Úvodom prítomné ženy privítal riaditeľ Domu MS Milan Stromko. Prihovoril sa im aj básňou a milým slovom, v ktorom vyzdvihol historickú úlohu ženy v našej spoločnosti. Potom sa už na plné obrátky rozbehol estrádny program plný pesničiek vtipov a scénok. Ako speváčka prekvapila Janka Hliničanová, ktorá upútala svojím nežným a melodickým hlasom. Za ňou nezaostával Ján Richter, ktorý sa stal už stálicou estrádnych vystúpení. Obaja účinkujúci zaspievali populárne slovenské a večne zelené pesničky. Ako účinkujúci v scénkach rozosmiali obecenstvo Renátka Kovalčíková a Peter Vrlík. Na klávesové nástroje hral 83-ročný Vojtech Kuna. Réžiu a scenár mal už tradične v rukách Ján Richter. Matičný estrádny súbor sa zameriava na vystúpenia najmä pre seniorov v Domoch dôchodcov, ktorí sú vďační za každé láskavé slovo a úsmev, ktorý na ich tvárach vyčaria matičiari. Estrádny súbor sa stal pevnou súčasťou matičnej divadelnej ochotníckej scény a vo svojej práci bude aj naďalej pokračovať.

Peter VRLÍK

■ OCENENIE PRE ANNU VRBOVÚ

Naša dlhoročná členka Anna Vrbová sa dožila významného životného jubilea sedemdesiatich rokov. MO MS v Bratislave v Karlovej Vsi jej za doterajšiu angažovanú činnosť v MS navrhol udeliť najvyššie ocenenie MS Zlatú cenu MS. Ocenenie jej odovzdala PhDr. Daniela Suchá, riaditeľka D MS v Bratislave 5. 3. 2013 v prítomnosti členov výboru MO v Karlovej Vsi a pozvaných hostí. Slávnostnú atmosféru vhodne doplnil spev mladých študentiek konzervatória a báseň Evy Kristinovej. Pri tejto príležitosti jubilantka prezentovala časť svojich obrazov v priestoroch MS v Bratislave. Annu Vrbovú všetci poznáme ako aktívnu, za národné problémy zanietenú ženu so sklonom k výtvarnej umeleckej tvorbe, práci s hlinou, drevom. V MS sa angažovala od obnovenia jej členstva po nežnej revolúcii. Po založení MO MS v Karlovej Vsi 18. 1. 1993 sa stala jeho predsedníčkou. Funkciu predsedníčky MO MS zastávala do roku 2004. V MO v tomto období sa nielen zapájala do podujatí organizovaných z vyšších úrovní MS, ale aj sama pripravovala rôzne akcie. V mene MO MS v Karlovej Vsi i v mene všetkých matičiarov Vám chceme zablahoželať k udelenému oceneniu a zaželať veľa zdravia, spokojnosti v rodine a chuti do ďalšej činorodej práce.

Sidónia BOBOKOVÁ

■ KEĎ SA ZIMA OPÝTA

Pri úspešnom uvedení výstavy Nepál ma, Nepál autora Ľuba Činčuru, člena MO MS Lučenec, vznikla myšlienka uzavrieť ju besedou s názvom Tri tváre Nepálu. Fotografie, ktoré si návštevníci výstavy počas troch týždňov mohli v priestoroch domu Matice slovenskej pozrieť, vzbudili pozornosť, a tak aj záverečné podujatie bolo nadmieru očakávané. Pondelok popoludní sa teda zišli zvedaví poslucháči, aby sa dozvedeli viac. Viac o krajine, prírode a ľuďoch v ďalekom Nepále. Svoje spomienky nám okrem autora priblížila aj Veronika Bódyová, redaktorka lokálnej televízie, ktorá Nepál tiež navštívila. Rozprávanie spestrila i krátkym dokumentárnym filmom, ktorý tam natočila. Príjemnú atmosféru debaty dopĺňalo podávanie pravého nepálskeho čaju. Cestovatelia ochotne odpovedali na otázky, čas príjemne ubiehal, a tak tridsiatka účastníkov odchádzala až v podvečerných hodinách. Okrem príjemného zážitku prinieslo podujatie aj prísľub ďalších aktivít.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

Tomáš HAVIAR : Baťovská architektúra na Slovensku

Dielo je výsledkom autorovho pokusu skompletizovať pokiaľ možno všetky stopy baťovskej architektúry na Slovensku. Zozbieral nevšedné množstvo písomného aj obrazového materiálu, dokumentujúceho jej výnimočnosť. Napísal zaujímavý text, syntetizujúci danú problematiku, ktorý je navyše doplnený množstvom doposiaľ nepublikovaných fotografií.

vms

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydaní Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Vladimír DOBRUCKÝ: Veľký spevník najznámejších ľudových piesní

Prinášame vám výber 175 ľudových a zľudovených piesní, ktoré sú na Slovensku najpopulárnejšie, v dvojhlasnej úprave s akordovými značkami. Ľudová pieseň nás sprevádza celým životom, od detstva, prvých dní v škole, cez oslavy a jubileá, svadby a zábavy, vždy, keď je vhodná príležitosť urobiť si radosť spevom. Často sa však stáva, že si nevieme spomenúť na slová alebo vymyslieť ďalšiu pesničku.

PRIPOMÍNAME SI

23. marca

– ríšsky snem v roku 1933 schválil kancelárovi Hitlerovi právomoci, ktoré mu umožnili stať sa diktátorom

24. marca

– v roku 1898 (115. výročie) sa v Bošáci narodil významný banský staviteľ, pedagóg inžinier Juraj Krajčovič, prvý riaditeľ Priemyselnej školy chemickej v Banskej Štiavnici, padol v SNP

– osemdesiatky by sa dožil hudobný skladateľ spätý so začiatkom elektroakustickej tvorby na Slovensku Jozef Malovec, umrel v roku 1998

25. marca

– 25. výročie prvého verejného vystúpenia proti komunistickému režimu v čase normalizácie, sviečkovej manifestácie na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave, ktorú vodnými delami rozohnali Pohotovostné jednotky Verejnej bezpečnosti

– pred piatimi rokmi v obci Mlynky v Maďarsku vysťahovali zo Slovenského domu slovenskú samosprávu a kultúrne stredisko; vlani na jeseň premiéri oboch krajín otvorili nový moderný Slovenský dom, vybudovaný svojpomocou pilíšskych Slovákov a z maďarských i zo slovenských štátnych dotácií

26. marca

– v roku 1870 v Českom Tešíne umrel druh Ľudovíta Štúra, jazykovedec, kodifikátor spisovnej slovenčiny Michal Miloslav Hodža vo veku 59 rokov

– pred päťdesiatimi rokmi umrel v Palúdzke akad. mal. Peter Július Kern (1881 – 1963), neopakovateľný tatranský krajinár

27. marca

– v roku 1958, pred 55 rokmi, sa stal predsedom sovietskej vlády Nikita Chruščov

– pred 45 rokmi pri havárii cvičného lietadla zahynul prvý kozmonaut na svete Jurij Gagarin (1934 – 1968)

– opäť sa bude v petrohradskej Ermitáži konať Deň mačiek, v roku 2008 pre verejnosť na jeden deň sprístupnili pivnice s drahocennými exponátmi a akciu venovali na počesť mačkám, ktoré už desaťročia statočne strážia umelecké bohatstvo pred poškodením hlodavcami

28. marca

– v roku 1848 sa v Liptovskom Mikuláši zišli zástupcovia miest a obcí s požiadavkami účasti dedinského ľudu a mešťanov na verejnej správe, rokovania v slovenčine a zabezpečenia národných práv v školstve, súdnictve a administratíve; Slovenské národné noviny označili udalosť za dovtedy najpamätnejší deň slovenských dejín

– pred 70 rokmi slovenskí katolícki biskupi vydali Pastiersky list, v ktorom odsúdili protižidovské opatrenia vlády

– životné jubileum má spisovateľka a novinárka Oľga Feldeková

– pred dvadsiatimi rokmi snem HZDS opäť zvolil za svojho predsedu Vladimíra Mečiara, jeho protikandidát Milan Kňažko na protest vystúpil z hnutia

29. marca

– sedemdesiatpäť rokov oslavuje svetový džezový trubkár Laco Déczy

– uplynie dvadsať rokov, čo umrel filmový režisér čs. „novej vlny“ Štefan Uher (1930 – 1993), autor filmu Slnko v sieti

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Drahoslav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.